SON BİN FEN

YKY

Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

SON BİN FEN

Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

YKY

SON BİN FEN

Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

"Babasından kalan izleri yıllarca titizlikle saklayan; bütün koleksiyonunu kullanımımıza açan İsmet Ayşe Noonan'a teşekkür ederiz."

Yapı Kredi Yayınları-1546
Sanat - 75

SON BİN FEN
Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

Editör: Ömer Faruk Şerifoğlu
Kitap Tasarımı: Yeşim Balaban
Fotoğraf Reprodüksiyonları: Aydın Coşkun
Baskı: Promat

İstanbul, Eylül 2001

ISBN 975-08-0031-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2001

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
http://www.shop.superonline.com/yky
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

SON BİN FEN

Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

YKY
İSTANBUL

"Merhaba" 70x50cm, 1967
Azra Erhat, Vedat Günyol, Müfide ve Şadi Çalık, Melih Cevdet Anday, İdris Anday, Yaşar Anday, Mina Urgan, Magdi Rufer, Cevat Çapan, Gönül Çapan, Sabahattin Eyüboğlu, Ferruh Başağa, İsmet Zeki Eyüboğlu, Leyla Özbay, Sabahattin Batur, Vartan Begyan.

İzmir'deki evinin penceresinde, Hüsamettin Bozok, Cevat Şakir, Samim Kocagöz. (1954)
Fotoğraf: Ara Güler

SON BİN FEN
ya da
Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

Hulki Aktunç

Önce Cevat Şakir Kabaağaçlı, sonra da Halikarnas Balıkçısı üzerine düşünürken hep şu kavramla karşılaştım: Yaşamı, ilgileri, ürettiği değerler daima bir "sarmal" içinden doğuyor, gene bir sarmala ulaşıyor. (Bir esin kaynağım, otoportre deseni.)

Onun belki de son hezarfen (bin fenli, bin fenden anlayan kişi) olduğu göz önünde tutulursa, söz ettiğim sarmalın büyüklüğü, zenginliği, hatta karmaşası hemen anlaşılır...

Yaşamın dramları, tragedyası, hapis, sürgünlük bir yanda... Yazar, ressam, arkeolog, tarihçi, bahçıvan, turist rehberi bir yanda... Bütün bunları şaşılacak bileşimlerinden kimi anlarız? Halikarnas Balıkçısı'nı elbet.

O zaman da, Balıkçı'nm "Bir Usta Bir Dünya" gibi değer bilir bir ad'a zar zor sığdırılabileceği ortaya çıkıyor. O, maviye bile zor sığar.

Oysa Balıkçı için de kimi hazır yargılarımız vardır; Balıkçı denildiğinde, Bodrum, Mavi Yolculuk (mavi solculuk) gibi. bu yargılar, hakikatin birtakım ögeleridir, bütünü değil... Öyleyse, doğası gereği kısa ve özlü olması gereken bu denemede, biriyle ilişkili şu sarmallara birazcık değinebilirsem Balıkçı'nın görkemli anısına belki bir nebze layık olabilirim...

Şakir Paşa Ailesi. (Büyükada, 13 Aralık 1908)
Asım, Ayşe, Cevat Şakir, Şakir Paşa, Sare İsmet Hanım, Aliye, Fahrünnisa, Hakiye, Suat

Aile Sarmalı: Tarihi tarihçesi üzerinde hayli konuşulmuş Şakir Paşa Ailesi'nin; belirtmek yetiyor. Şakir Paşa, oğlu Cevat Şakir'in tabancasından çıkan bir kurşunla ölmüştü (1914). Aynı yıl, devasa bir başka ölümün, Osmanlı göçüntüsünün de başlangıç tarihi. Balıkçı için, dramatik süreçler bunlar. Ama, ailenin sayısız yönlerinden birisi de güçlü, verimli bir sanat ve kültür ortamı yaratması. Bunun yalnızca üç tanığını, işte, gezin "Üçü Birlikte: Fahrelnisa-Aliye-Füreya" sergisini, görün.*

* "Üçü Birlikte: Fahrelnisa-Aliye-Füreya",
Yapı Kredi Kâzım Taşkent Sanat Galerisi, 19 Eylül - 3 Kasım 2001

Cevat Şakir babası Şakir Paşa ile

Annesi Sare İsmet Hanım

Cevat Şakir

Cevat Şakir. (17 Temmuz 1894)

Cevat Şakir

Hakkiye, Asım ve Cevat Şakir. (17 Ekim 1894)

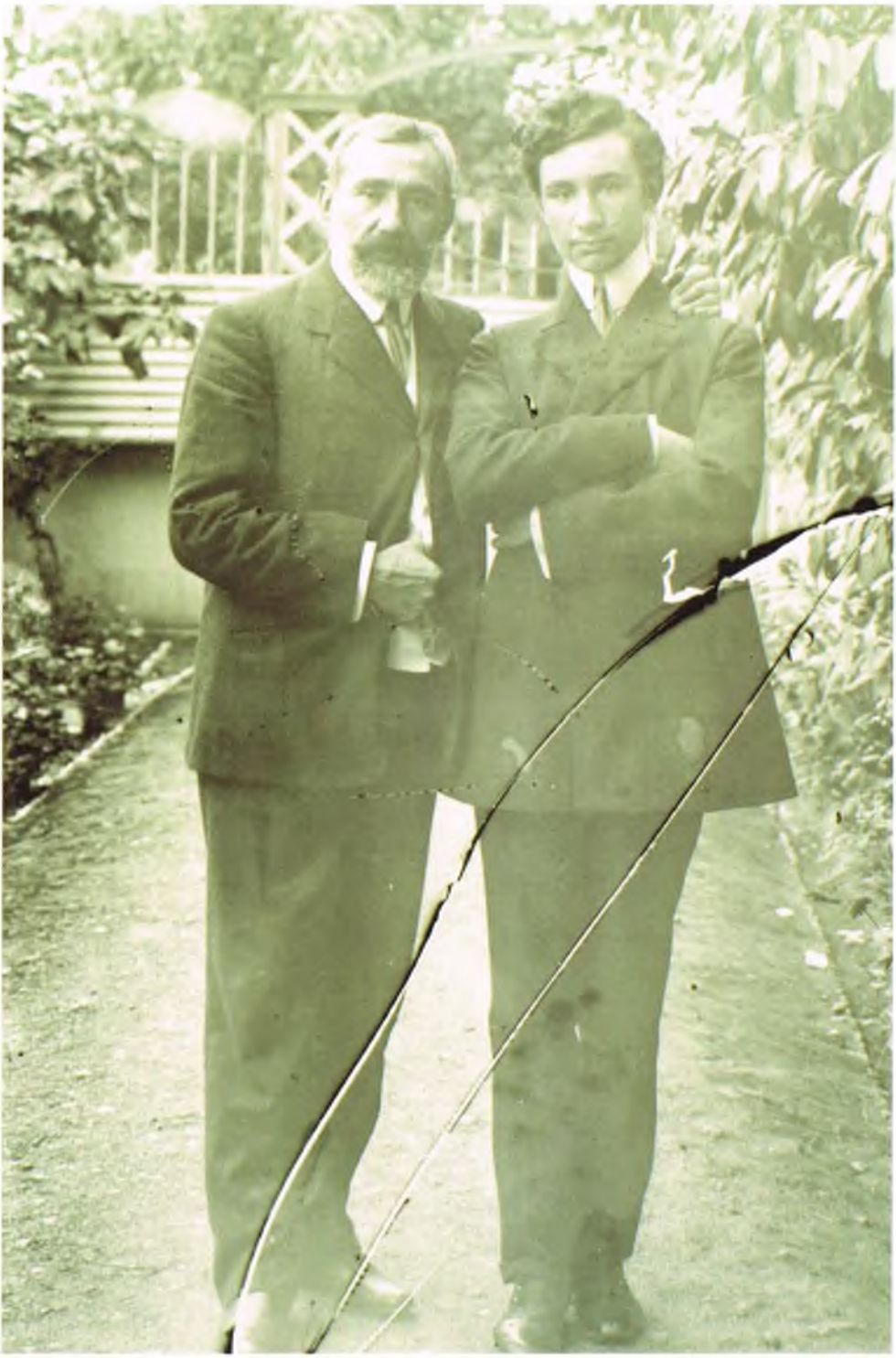
Cevat Şakir annesi Sare İsmet ve yengesi Nimet Hanım ile. (9 Kasım 1896)

Cevat Şakir, Şakir Paşa, Ayşe, Suat ve Hakkiye. (Haziran 1904)

Cevat Şakir, kardeşleri Hakkiye, Ayşe ve yengeleri Nimet Hanım .

Şakir Paşa ve Cevat Şakir.

Cevat Şakir, eşi Hatice Hanım ve kızı İsmet ile.

Cevat Şakir'in çocukları.
Sinâ, Suat, İsmet ve Aliye.

Hapis ve Sürgün Sarmalı: 1914 koşullarında hapsedilmek; yakalandığı verem hastalığı nedeniyle salıverilip 1925'in (ah o Takrir-i Sükûn dönemi! 1925/1929) koşullarında sürgüne yollanmak! Ünlü bir köşkten, hapisaneye atılış; büyük İstanbul'dan o çağın yaban ortamına, küçük Bodrum'a sürülüş.
Bütün bu yalnızlıklara karşı, adeta kadim bir tragedya kahramanının direnişi; olanaksızlığın bin bir olanağa, verimsizliğe mahkûm edilişi üretkenliğe dönüştürme savaşı.

Mavi Sürgün'ü imzalarken. (1963)

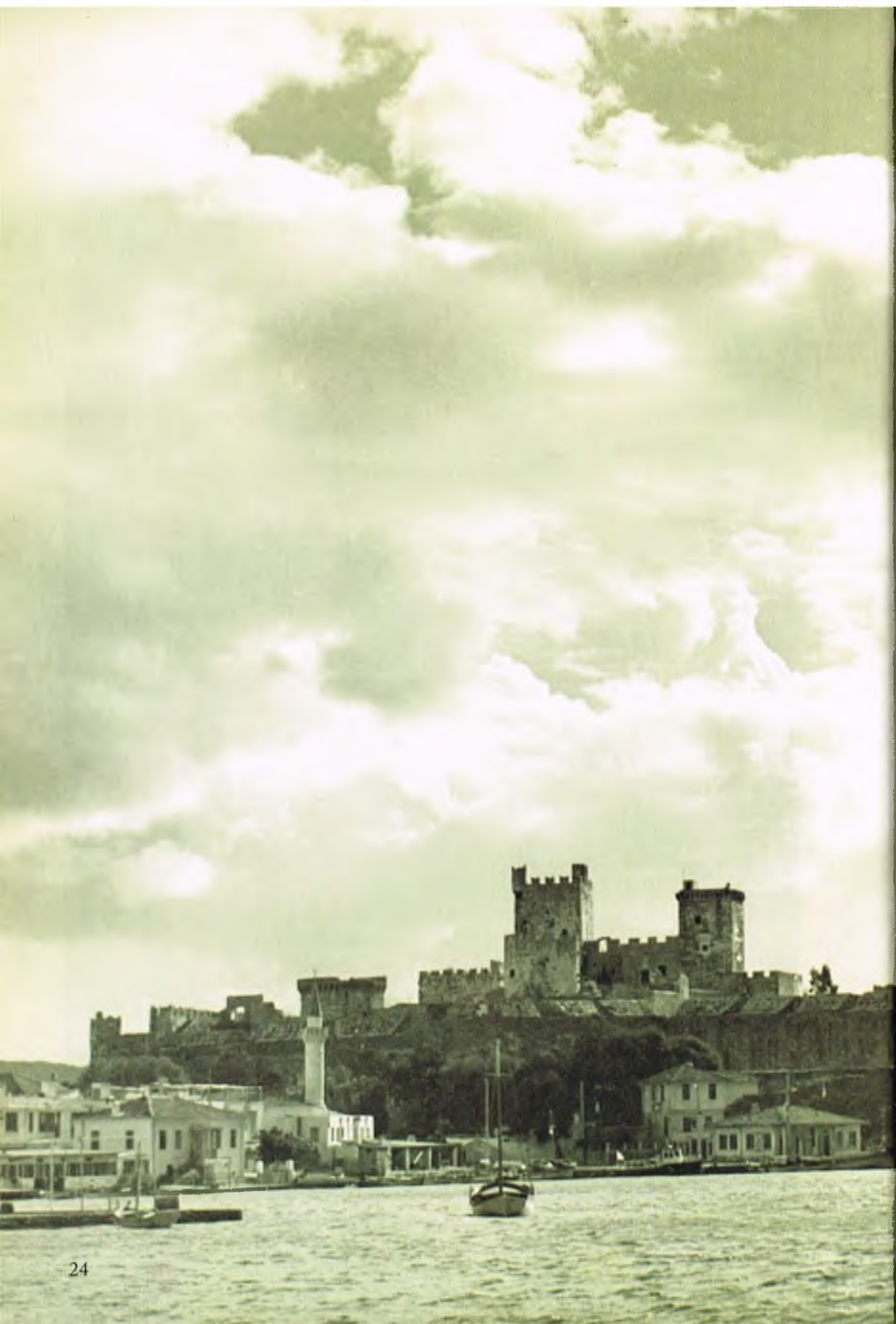
Büyükada (1914)

Sedat Simavi, Cevat Şakir, Ahmet Hikmet [Müftüoğlu], Ercüment Ekrem ve Süleyman Nazif.
(Ara Güler arşivi)

A.Cemal [Erkan], Cevat Şakir ve Sedat Simavi (Ara Güler arşivi)

Fotograf: Mustafa Kapkın

1930 - 1940'lı yıllarda Bodrum

Fotoğraf: Mustafa Kapkın

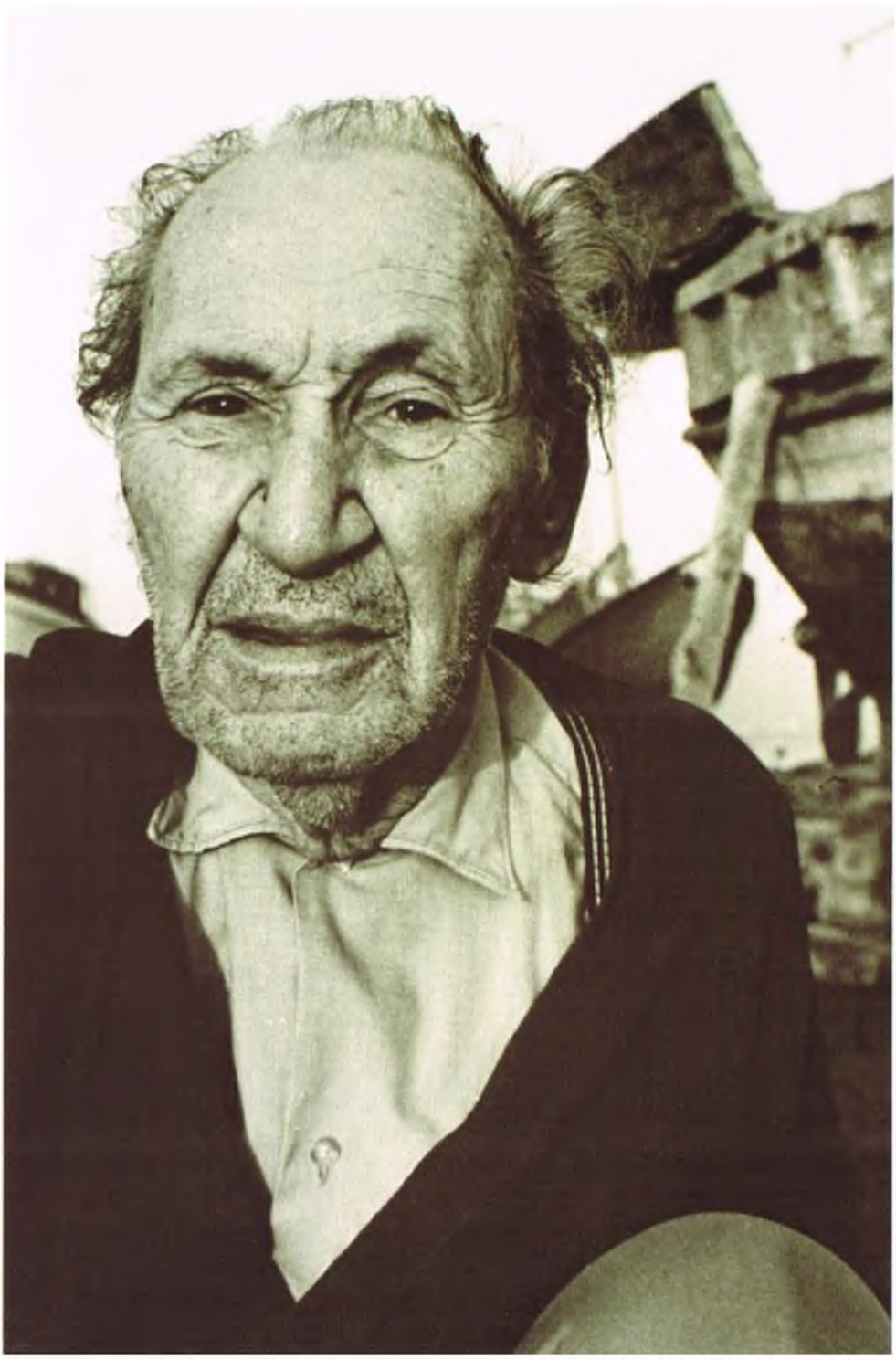
Azmakbaşı Parkı (1930)

Doğa, Deniz ve Tarih Sarmalı: Ege ve Bodrum'un, doğa/deniz içine gömülmüş yüce bir tarihin önemini herkes biliyor. Kimileri – yarı şaka yarı ciddi "iyi ki Bodrum'a sürülmüş Balıkçı", der. Bence, onun sürgün yeri cehennem de olsa, Balıkçı oradan da yeni değerler üreterek çıkacaktı.

Beri yanda, Grek-İon sarmalıyla da Bodrum'da somut olarak karşılaştı Balıkçı. Grek ile İon'un birbirini içermesi de, dışlaması da, Anadolu arkeolojisi, tarihi ve kültürel değerlerinin birbirleri içinde erimesi de, Balıkçının temel sorunlarındandı. (Balıkçı'nın toplumsal ortamda, eğitiminde yaşadığı Doğu-Batı sorunsalına değinerek sormak gerekiyor... Grek-İon ikilemi, Doğu-Batı sarmalının da oluşum kaynaklarından biri sayılamaz mı?)
Halikarnas Balıkçısı, Grek-İon ikilemine açıklık getirdi. Balıkçı olmasa, bu karmaşa çözülemezdi.
Bakın, "Yunan" sözcüğünün büyük olasılıkla "İon"dan bozma olduğunu bile biz Balıkçı'dan öğrenmişizdir... Ona göre, "Kıble" sözcüğü "Kybele"den, "efe" de "ephebos"tan gelmez mi?

Fotoğraf: Ara Güler

Fotoğraf: Ara Güler

Üretken İnsan Sarmalı: Balıkçı'dır, bahçıvandır, doğayı denizi yeniden üretir. Balıkçı'dır, turist rehberidir, yaratıcı geziyi yeniden üretir. Ressamdır. O bir savaş fotoğrafçısı olacak değildi ya; ama torununun resimlerini o tür bir disiplinle üretmiştir; bir belgesel sadakatiyle, Romanı, öyküsü hem çetin çekirdekli bir şiir barındırır; hem de bu duyarlık derin bir kültür ve tarih bilinciyle sarılmıştır "sarmal/anmıştır".
Demin, son hezarfenden söz etmiştim. Onda sonsuz ilk'ler bulacaksınız.

O "son bin fen"in yaşam izlerine, onun kocaman dünyasına hoşgeldiniz.

Fotoğraf: Ara Güler

Cevat Şakir, Osmanlı hanedan üyelerine rehberlik yaparken.

Kızı Aliye ve Günseli Başar ile Efes'te. (Aralık 1951)

Bergama. (Temmuz 1953)

O, yâni Halikarnas Balıkçısı, ekmek ardında koşanların güneş yanığı, kuru yüzü, güneşte yer yer sararmış darmadağınık saçları, güleç yüzü!

Orhan Kemal

Efes. (3 Mayıs 1953)

Bilmeyene zor anlatılır
Balıkçı'yı dinlemenin ne demek olduğu. Derin mağralara kapatılmış
rüzgârların birden boşanıvermesi gibi konuşur desem edebiyat
sanırsınız. Ama gerçekten bir rüzgâr olur Balıkçı konuşurken.
Yıllar yılı içinde birikmiş yıldızlı karanlıklar, masalı ve gerçeğiyle
Akdeniz, yaşanmış, tadılmış mavilikler, bir başka türlü yeşil deniz
dipleri, bütün bunlar içinde öpülesi, dövülesi, övülesi sövülesi
insanlar, yaratan ve sömüren insanlar
Balıkçı'nın ciğerinden palas pandıras, üfürüle tükürüle, çevrile
savrula dökülür ortalığa.
(...)
Dünyanın sisini pusunu ne temizler?
Poyraz bir, Balıkçı'nın merhabası iki!

Sabahattin Eyuboğlu

Fransa Büyükelçisi'yle Efes'te. (1953)

Hüsamettin Bozok, kızı İsmet Noonan ve Samim Kocagöz ile. (İzmir,1954)
Fotoğraf: Ara Güler

Yalnız benim ve öbür dostları için değil
Halikarnas Balıkçısı, bütün Türkiye için, Türkiye dışında birçok insanlar, okurlar ve düşünürler için canlıdır.
Gitgide daha çok canlanacaktır. Neden? derseniz, o bir canlılık kaynağıdır. Hep değişen, düşünce ve sanatın çeşitli alanlarında ufuklar ve çığırlar açan bir canlıdır o. Canlılığının kaynağının kaynağı nedir diye sorarsanız, onun doğa ve insanla yeni bir ilişki kurmayı başarmış olmasıdır.

Azra Erhat

Bir toplum büyük yazarlar yetiştirebilir. Ama bir de insanın, yaşamının bütün hesabı önüne çıkarıldığı zaman aldığı bir bütünlük var. Kişilik orada beliriyor. Öyle özgün bir kişiliği vardı ki, o sevgili büyük insanın kendinden önce gelen bir kimseyi nasıl ansıtmıyorsa, nasıl eşsizce, kendisinden sonra da yerinin doldurulmayacağına inandırıver, kendisini tanıyanları. Önce buradan duyuyor, yorumluyorum onun kaybını. Sanki büyük bir heykel kaldırıldı büyük bir alandan.

Necati Cumalı

Fotoğraf: Ara Güler

HALİKARNAS BALIKÇISI

Adın yazıldı
Yanısıra yer yüzünün,

En büyük serüvenci, yeryüzü işçisi!

Bir dağ parçasımıydı yüzün
ki kaldı, Ki

büyür yanımız sıra.

Upuzundun.

Nedir sürgünlük? Ki
tuttun elinden? Ki

büyüttün
masmavi yaptın.

Koskocamandın

Durdun birden
Kağıt beyazlığında

Ey oğlu ırmakların, uğuldayan ormanların!

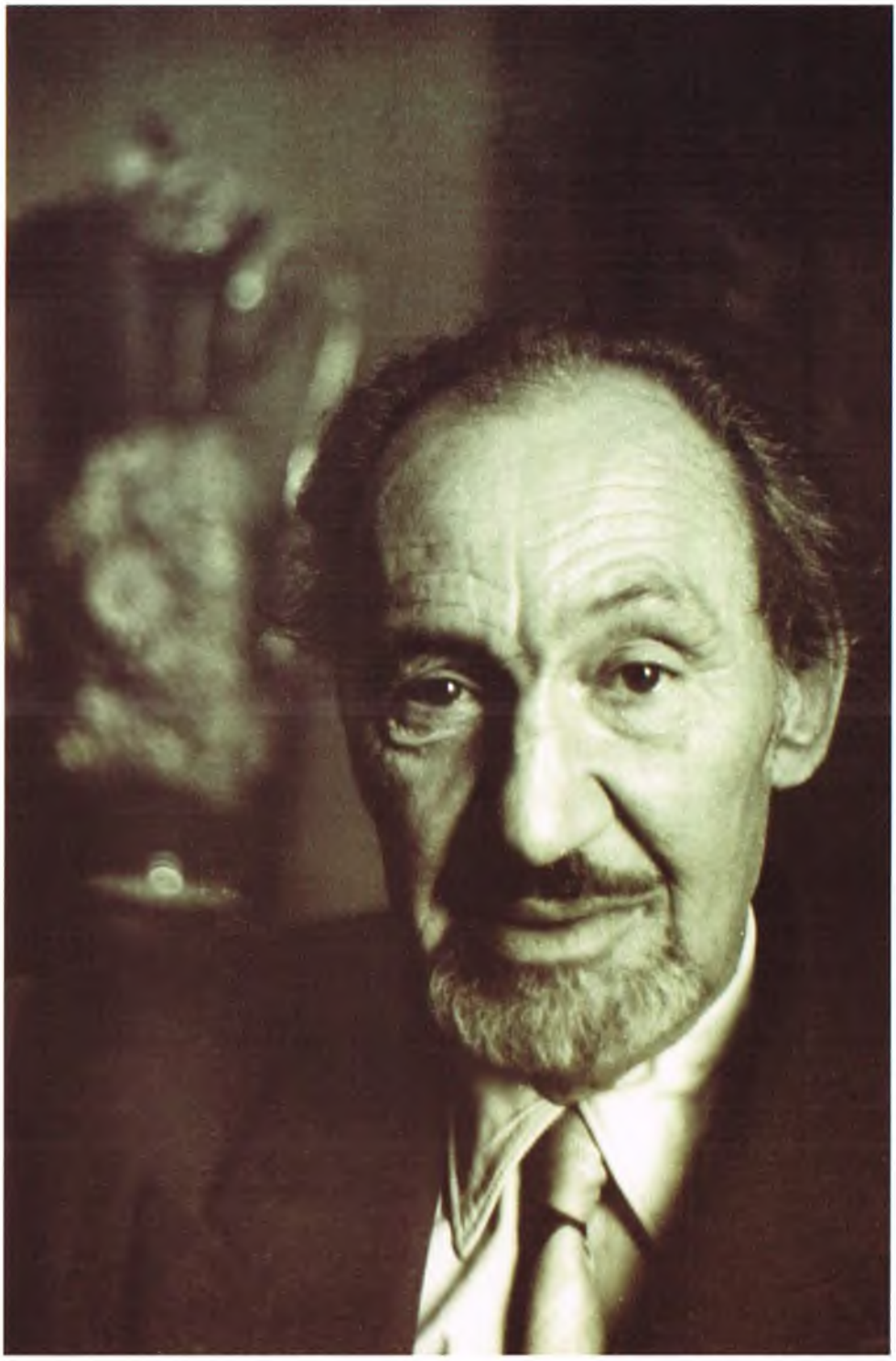
Ddünyayla yaşıtmıydın? Ki
yeryüzüydü kitabın.

Doğa okulundandın.

Ey,
yaşamın askeri!

Ölüm nedir ki?
Ki kalsın yanın sıra adı.

İlhan Berk

Fotoğraf: Ara Güler

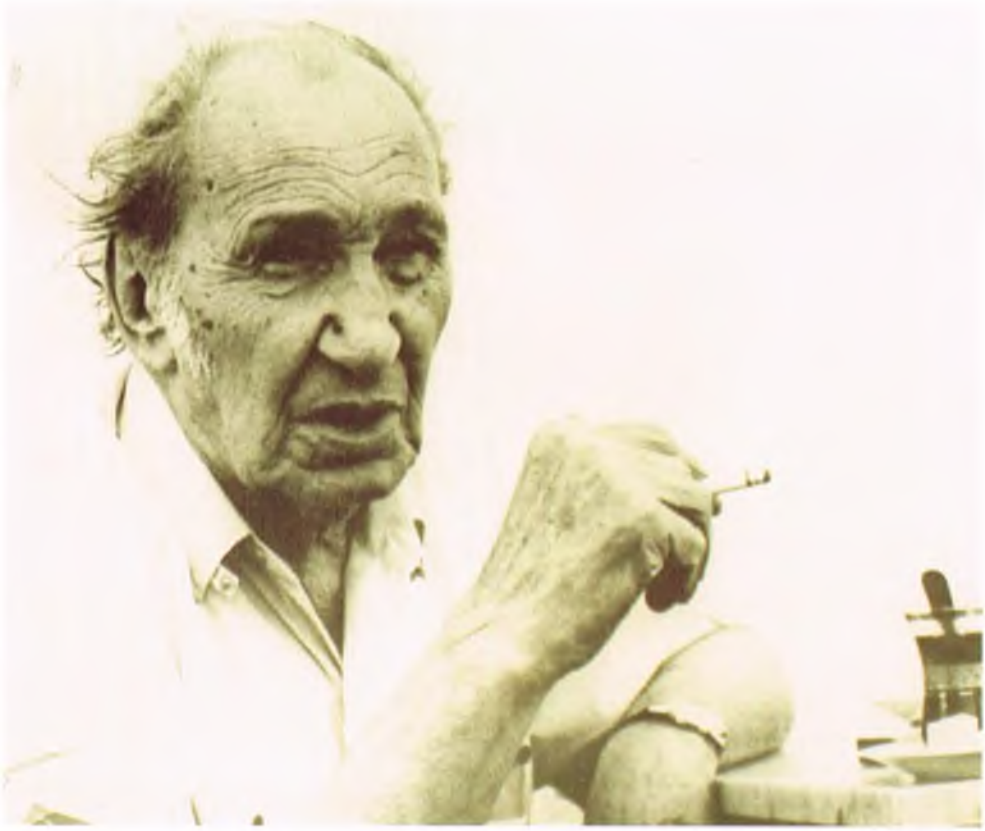

Fotoğraf: Ara Güler

Her yazar, kendine özgü, bir görüntüler dünyasını anımsatır insana. Halikarnas'ın adının da bende uyardığı çağrışım, çivit mavisi bir deniz, çiğ aydınlık sokaklar, beyaz taş evlerdir. Bir de zaman dışılıktır. İlk çağla günümüz, denilebilir ki, özdeşleşmişlerdir, Halikarnas'la, 2500 yılı aşan oldukça geniş sayılabilecek bir alanda gidiş gelişler yapar, havasıdır bu onun, kuş gibi uçar orada, eğriler, doğrular, zikzaklar çizer. Kuşkusuz günümüzde yaşamaktayız, ama bir adım da attık mı ilk uygarlıkların beşiğinde buluruz kendimizi. Ve içten, sesi sağduyudan gelen bir anlatım biçimi içinde, doğasal bir karmaşada, doğanın şaşmaz düzeni kapsar, kuşaklar tüm yapıtını.

Melih Cevdet Anday

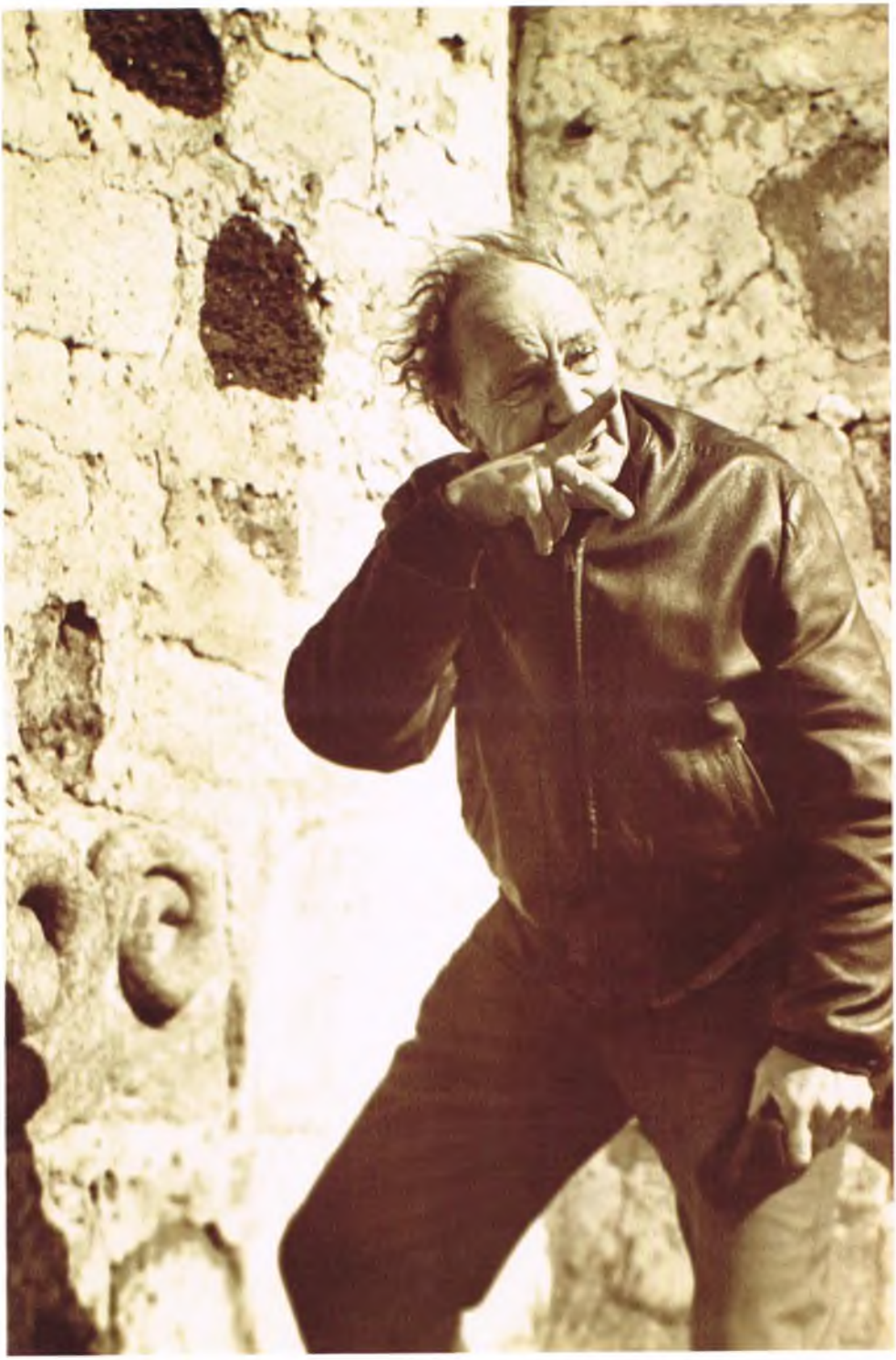

Fotoğraf: Sulhi Bodrum

Ey Güney'in büyük ozanı, taşları çizen ayaklarından öğrendim
O büyük dünya sıkıntısını
Bir deniz fenerinin dibinde
Sorma bana, nereden geldim, neyim diye
Anlaştık işte, seninle, konuşmasak da
Sevgiler tutkular devrimidir benim tarihim de.

.....
Ey bir kelebek, ey bir damla çiyin karışık rengi
Ey Güney'in büyük ozanı, sen
Ey bütün okyanusların ölümsüz dili.

Edip Cansever

Fotoğraf:Sulhi Bodrum. (1963)

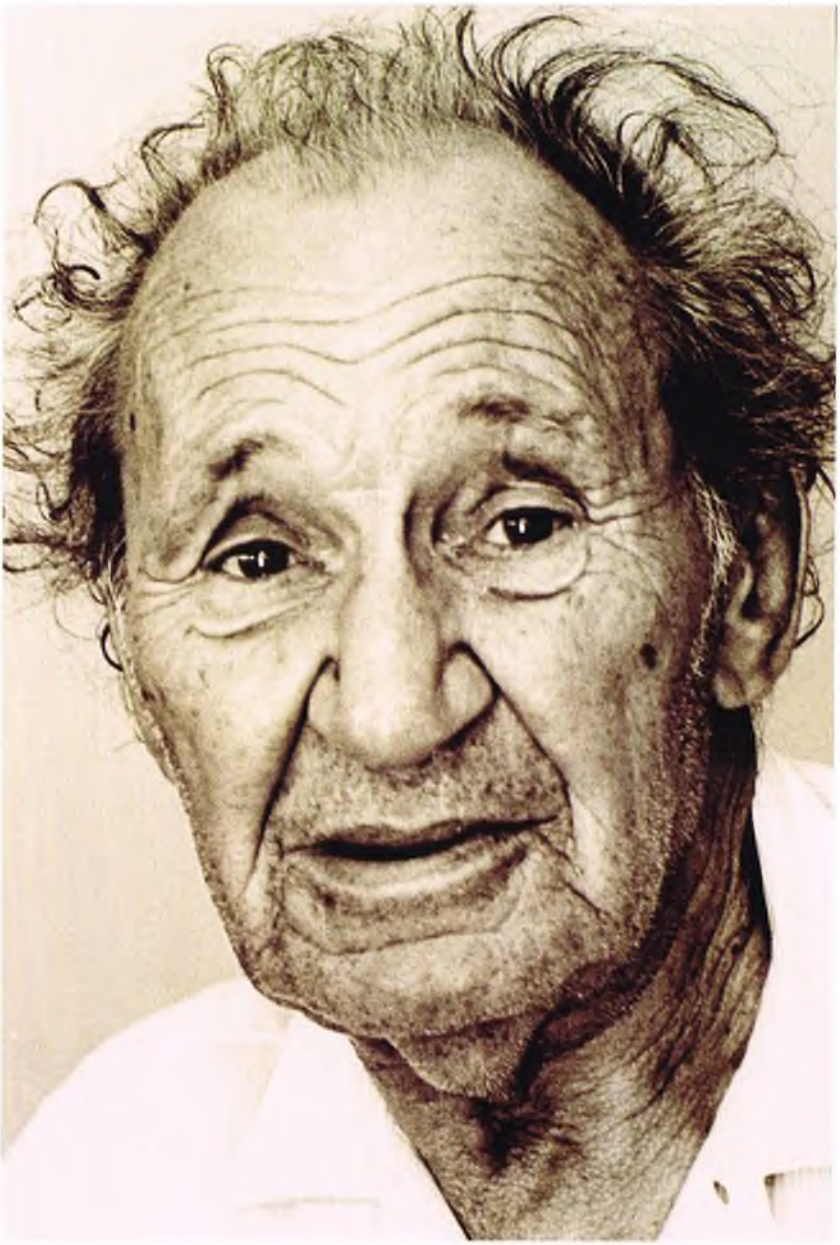
Fotoğraf: Yıldız Moran

Halikarnas Balıkçısı'na gelinceye kadar bizim edebiyatımızda pek öyle yaşayan doğa yoktu. Balıkçı kişi olarak gümbür gümbür bir insandı. O, doğanın bir parçası gibiydi... Bizim edebiyatımıza sağlıklı, gördüğümüz, güzel olan doğayı getirdi. Yunmuşarınmış yıldızları, yıkıntıları, ağaçları, yürüyen taşan gökyüzünü, akar suları, bir uçtan bir uca akan karanlıkları, kuşları, balıkları, toptan denizi getirdi. Balıkçı bir yaşayan, doğaya tekmil coşkunluğuyla karışmağa can atan kişiydi. İyi, kendinden, yüreğinden veren, toprak gibi, çok cömert bir toprak gibi veren kişiydi.
Balıkçıyı okurken insan doğayla bütünleşmiş, doğanın güzelliğinde atan bir yürek bulur.

Yaşar Kemal

İzmir. (4 Nisan 1971)

Fotoğraf: Ara Güler

"Cevat Şakir, hepimizden büyük şair."

Nazım Hikmet

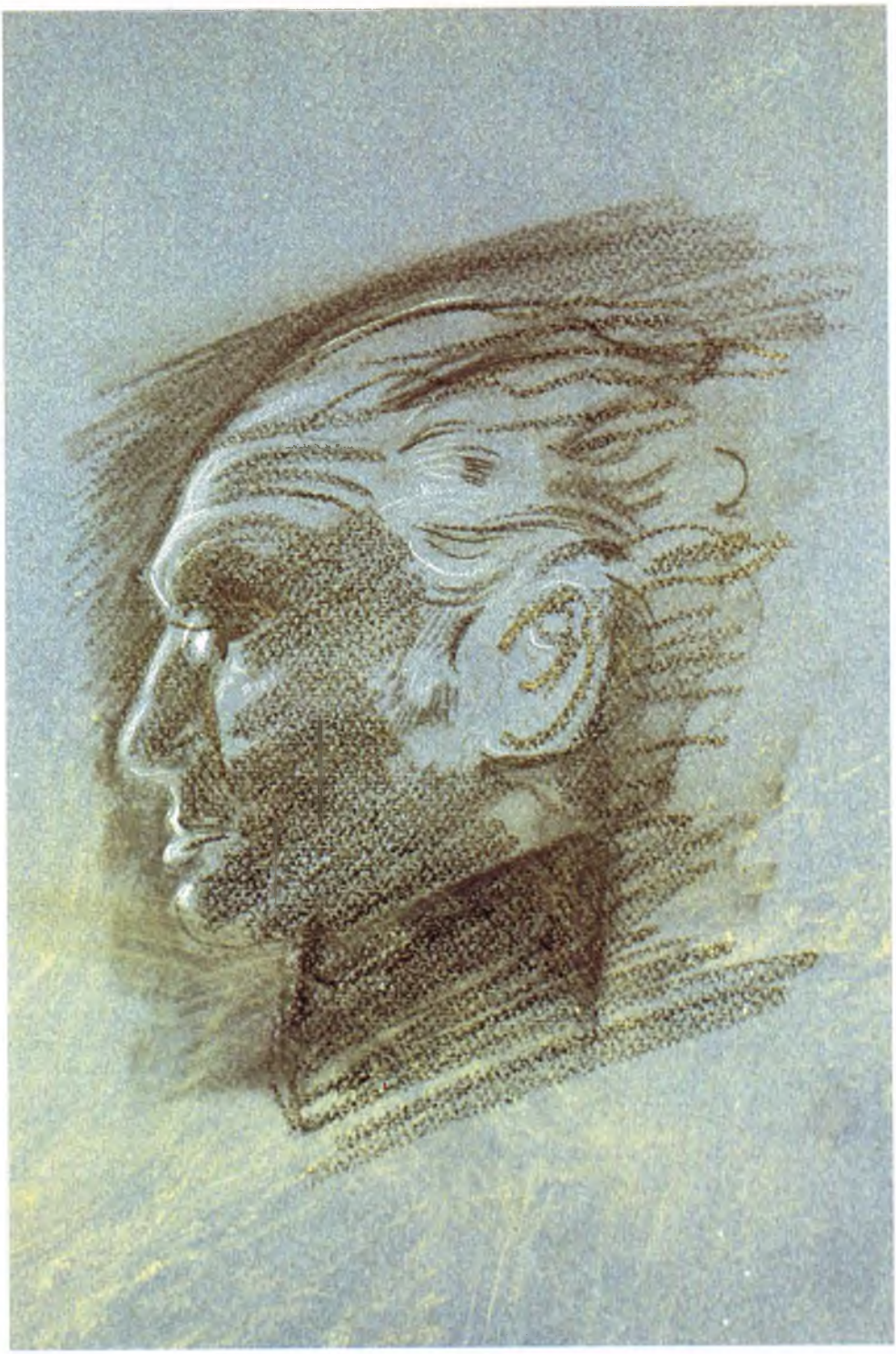
Aliye Berger'in kaleminden Halikarnas Balıkçısı

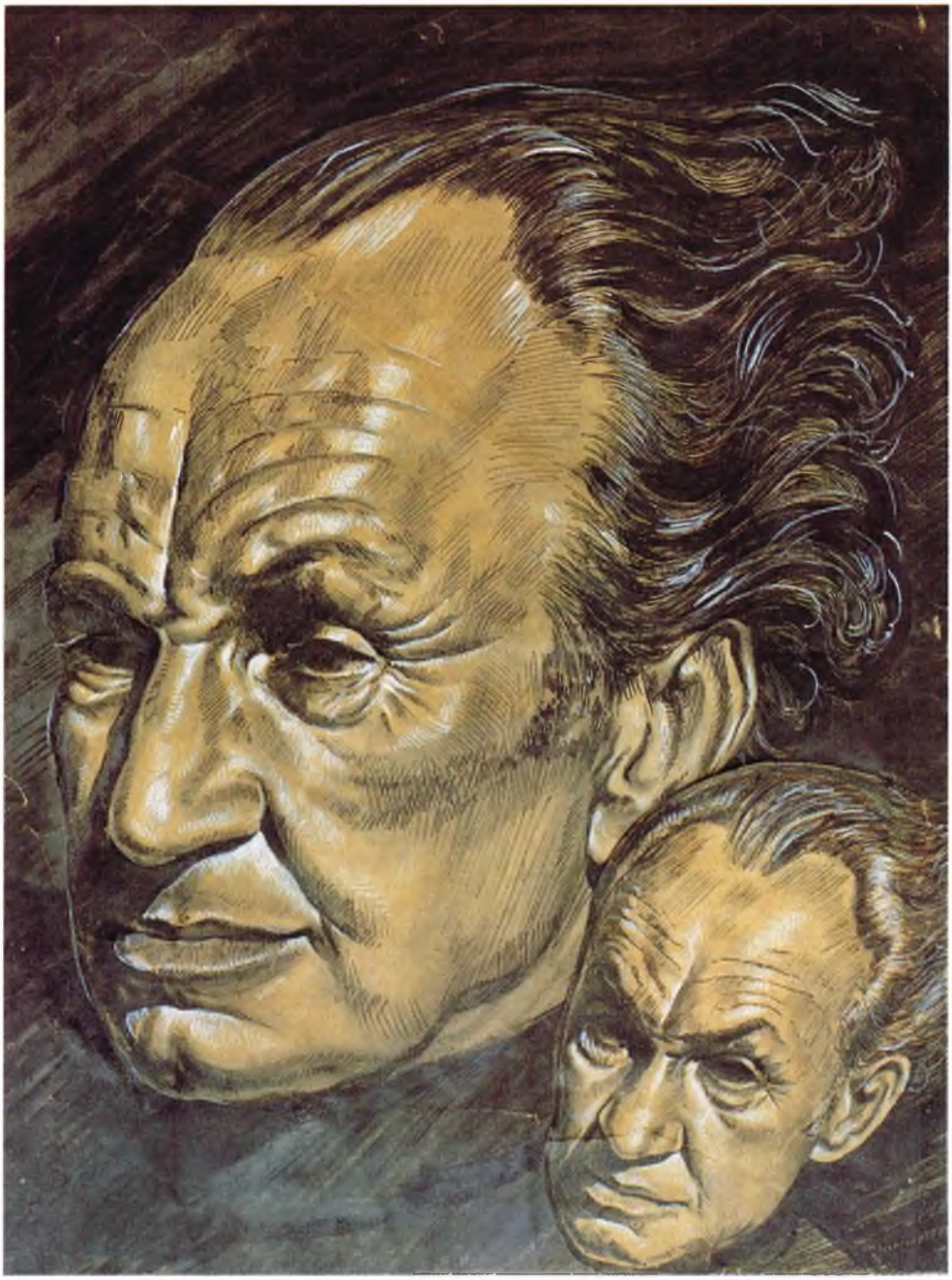

BALIKÇI'NIN KALEMİNDEN, FIRÇASINDAN...

Otoportre, 19 x 24 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Otoportre, 19 x 24 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Mutarra'nın Portresi, 15 x 26 cm. (Kuki Noonan Koleksiyonu)

Aliye Berger'in Portresi, 24 x 34 cm. (Kuki Noonan Koleksiyonu)

Cevat'ın Üçlü Portresi, 24 x 10 cm. (Cevat Noonan Koleksiyonu)

Kuki'nin Portresi, 26 x 15 cm. (Kuki Noonan Koleksiyonu)

Kuki'nin Portresi, 18 x 19 cm. (Kuki Noonan Koleksiyonu)

Desen. (Yeditepe Arşivi, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi)

Desen. (Yeditepe Arşivi, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi)

Desen. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Suluboya. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

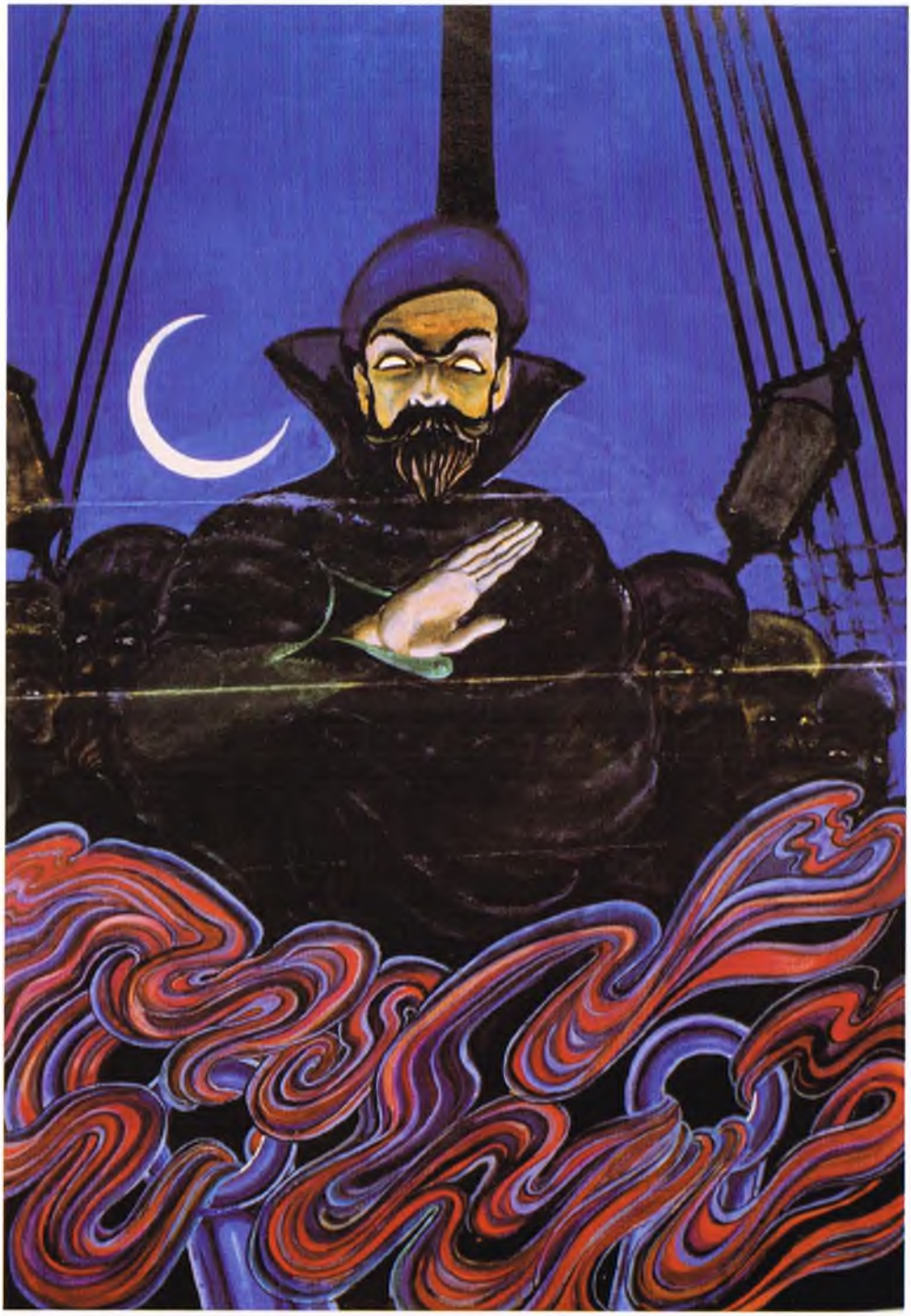
Suluboya. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Müziğin Etkisi, 21 x 43 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Suluboya, 28 x 34cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Suluboya. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

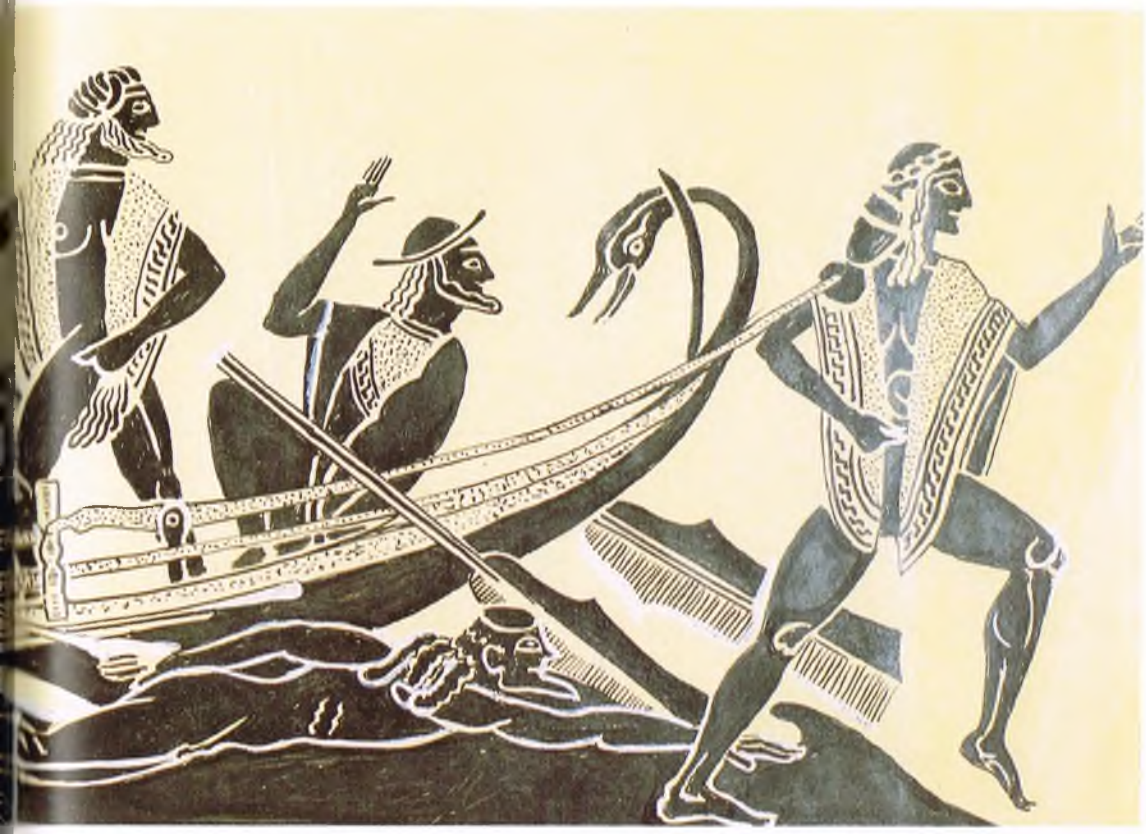
Desen. (Yeditepe Arşivi, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi)

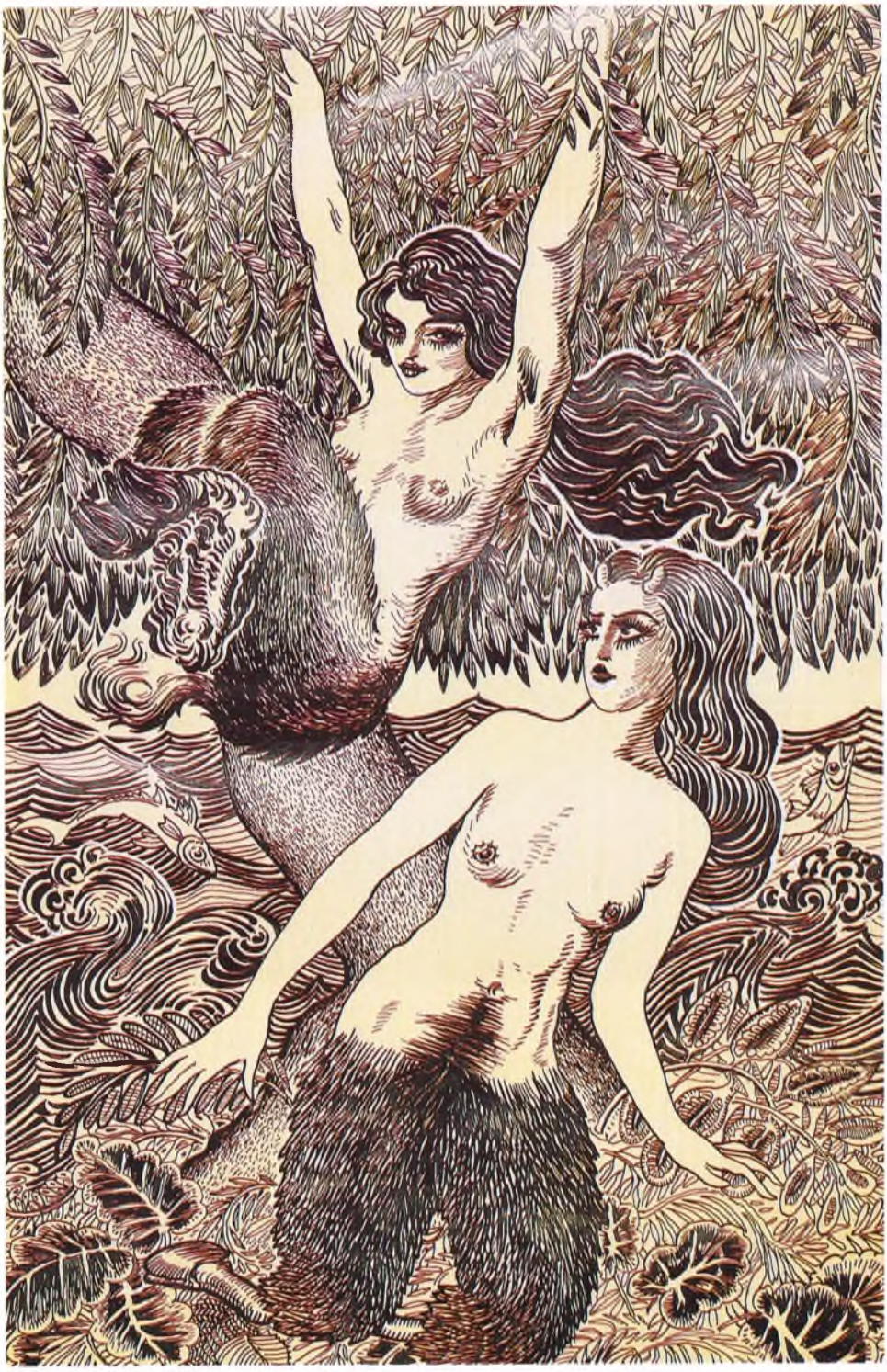

Desen. (Yeditepe Arşivi, Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi)

Desen, 45 x 17cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

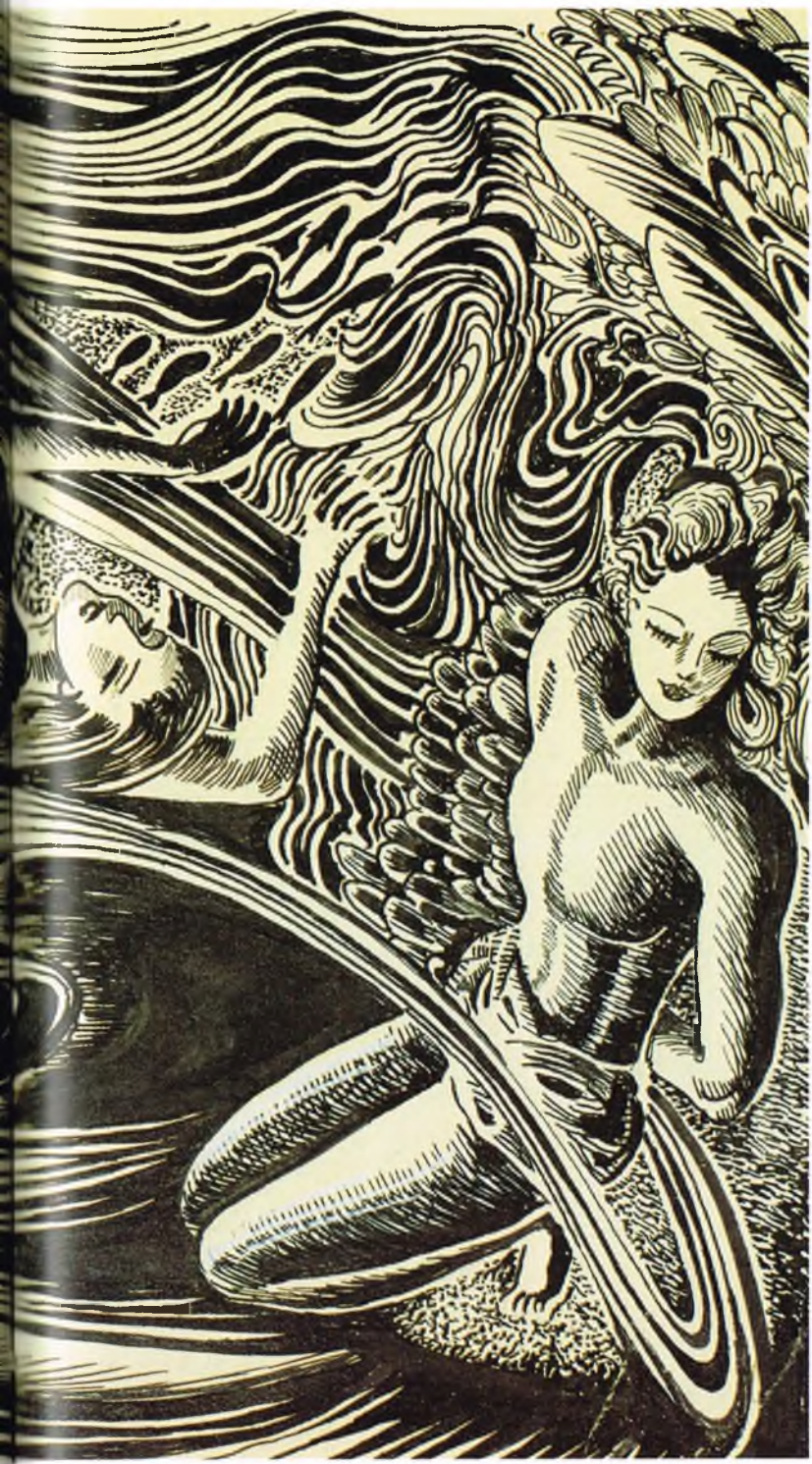

Desen, 30 x 45cm. (Deniz Noonan Koleksiyonu)

Desen, 14 x 26cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Desen, 24 x 18 cm.
(Kuki Noonan Koleksiyonu)

Desen, 21 x 18 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

Desen, 16 x 14 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

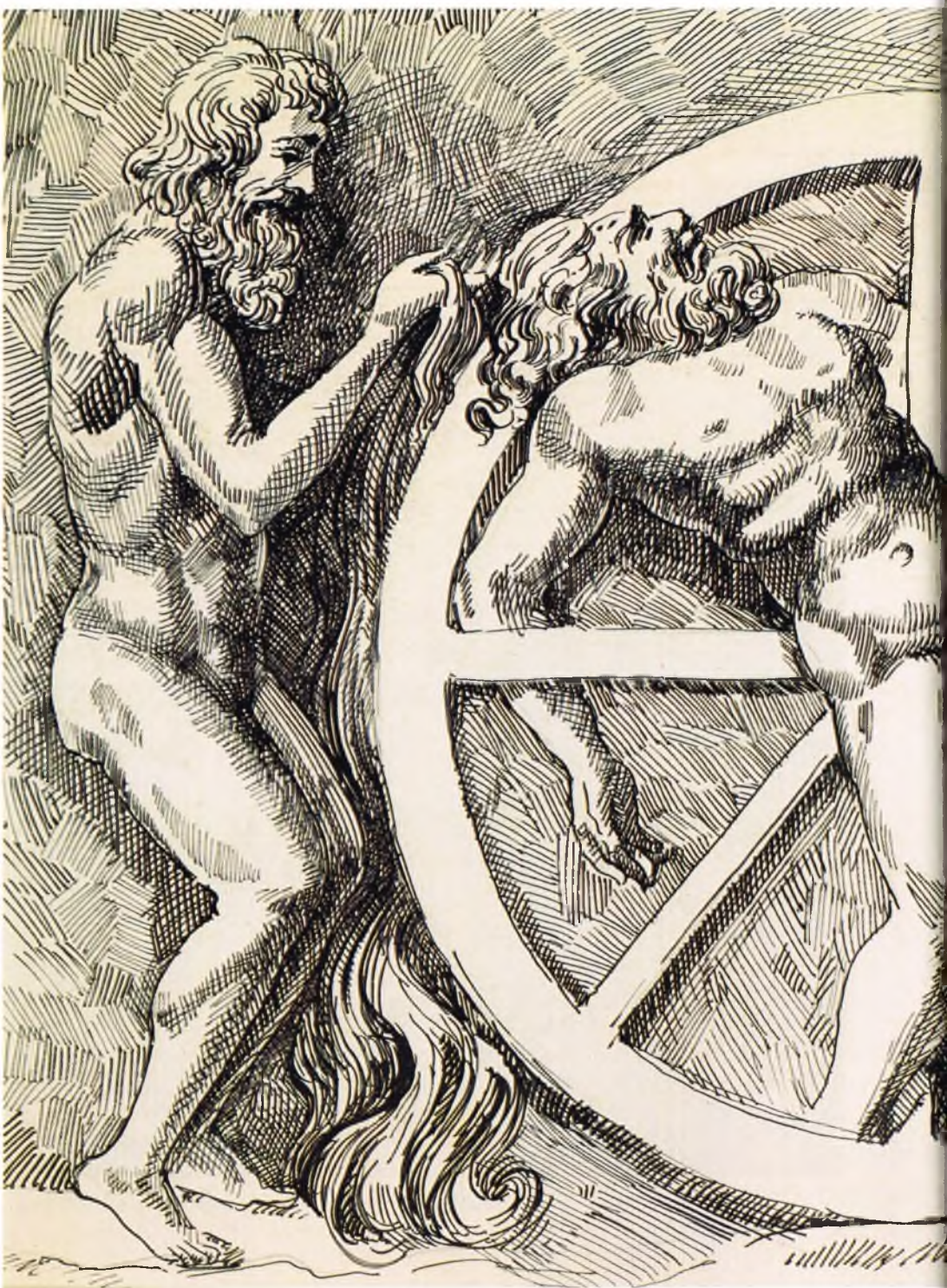
Desen, 29 x 22 cm.
(İsmet Noonan Koleksiyonu)

Desen, 24 x 22 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

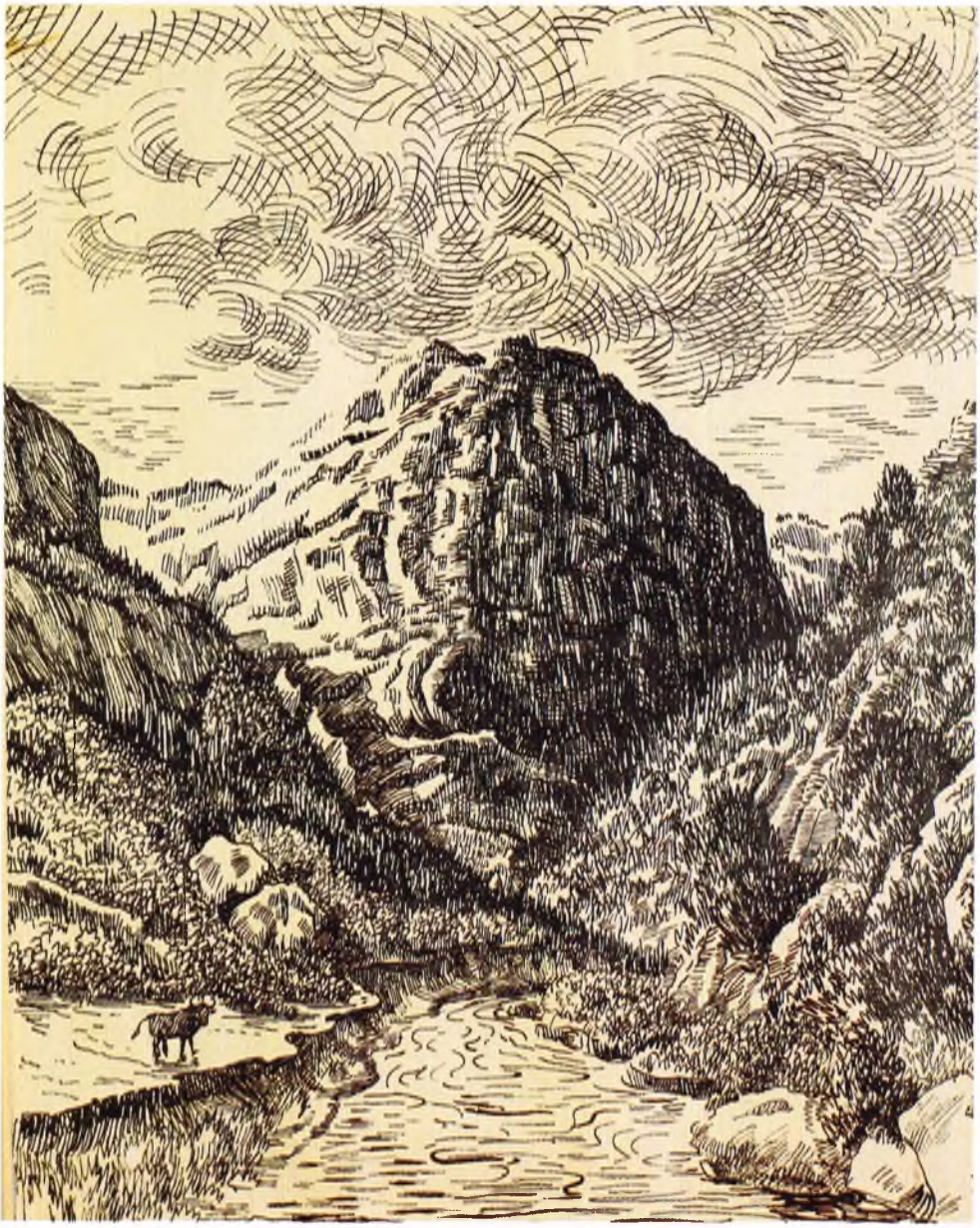

Desen (Bergama Antik Tiyatro), 24 x 32 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

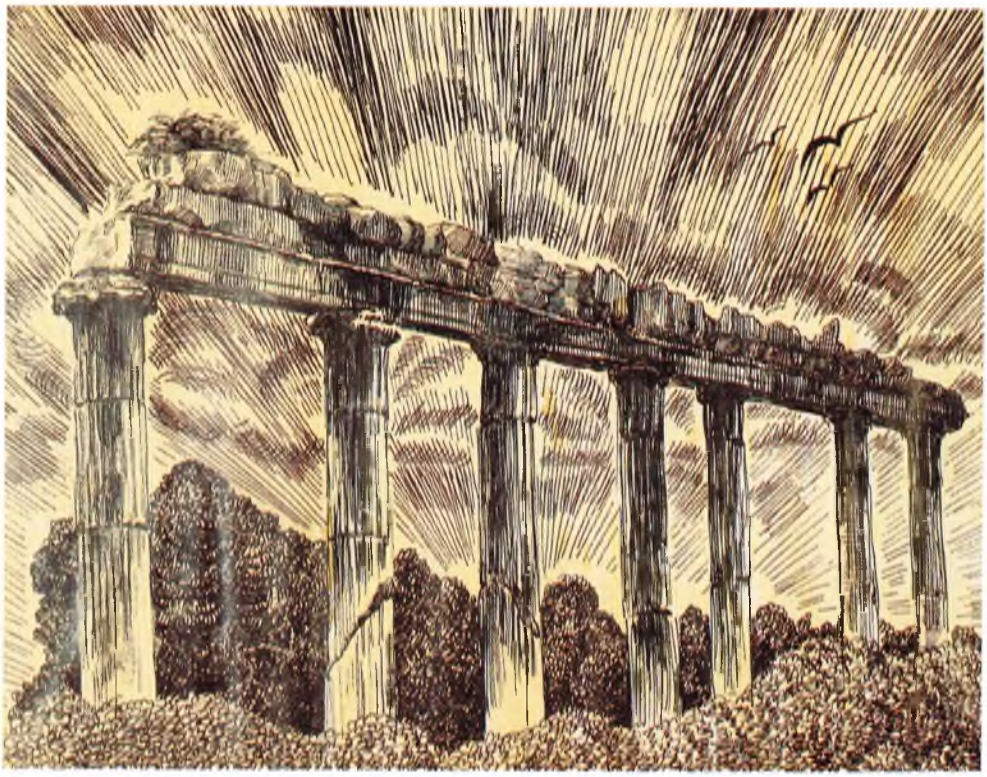

Desen,
32 x 22 cm.
(Deniz Noonan Koleksiyonu)

Desen, 20 x 25 cm. (Kuki Noonan Koleksiyonu)

Desen, 27 x 21 cm. (Kuki Noonan Koleksiyonu)

Desen, 28 x 23 cm. (İsmet Noonan Koleksiyonu)

İsmet ve Kuki, 24 x 11 cm (Kuki Noonan Koleksiyonu)

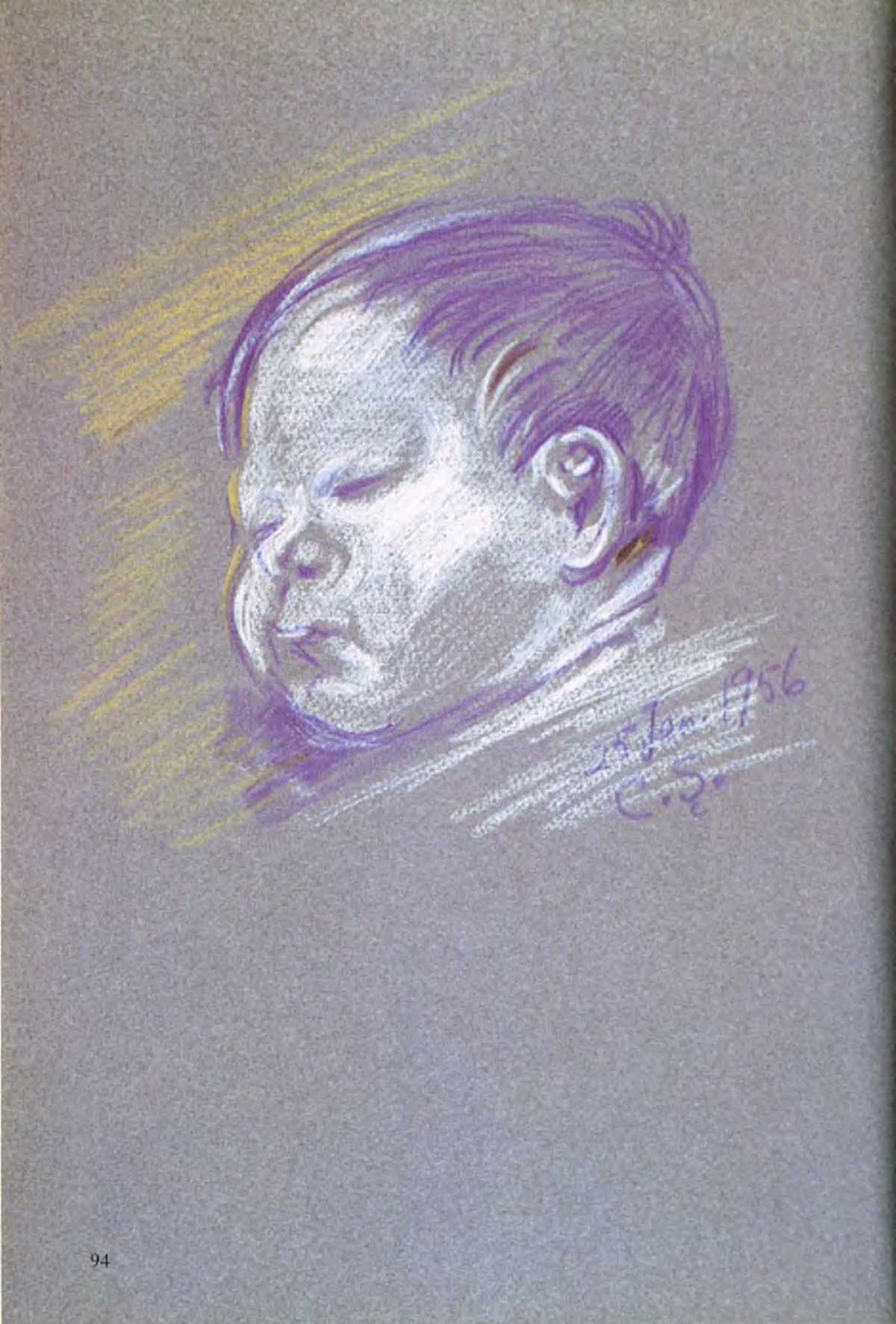
CEVAT'IN DEFTERİ*

** Halikarnas Balıkçısı'nın torunu Cevat'ın doğumundan itibaren karakalem, kuruboya portrelerini yaptığı defter 32 sayfadan oluşmaktadır.*

Cevat Şakir, kızı İsmet ve torunu Cevat. (İzmir, 1955)

5 Jan. 1956

5 Jan. 1956

5 Jan. 1956

CS
13-Jan.19

13-Jan-1956
C.S.

25. Jan. 1956
C. S.

25 Jan 1956
C.S.

25 Jan. 1956
C.S.
8 Weeks Old

25 Jan. 1956
C. S.
8 weeks old

1 Feb. 1956

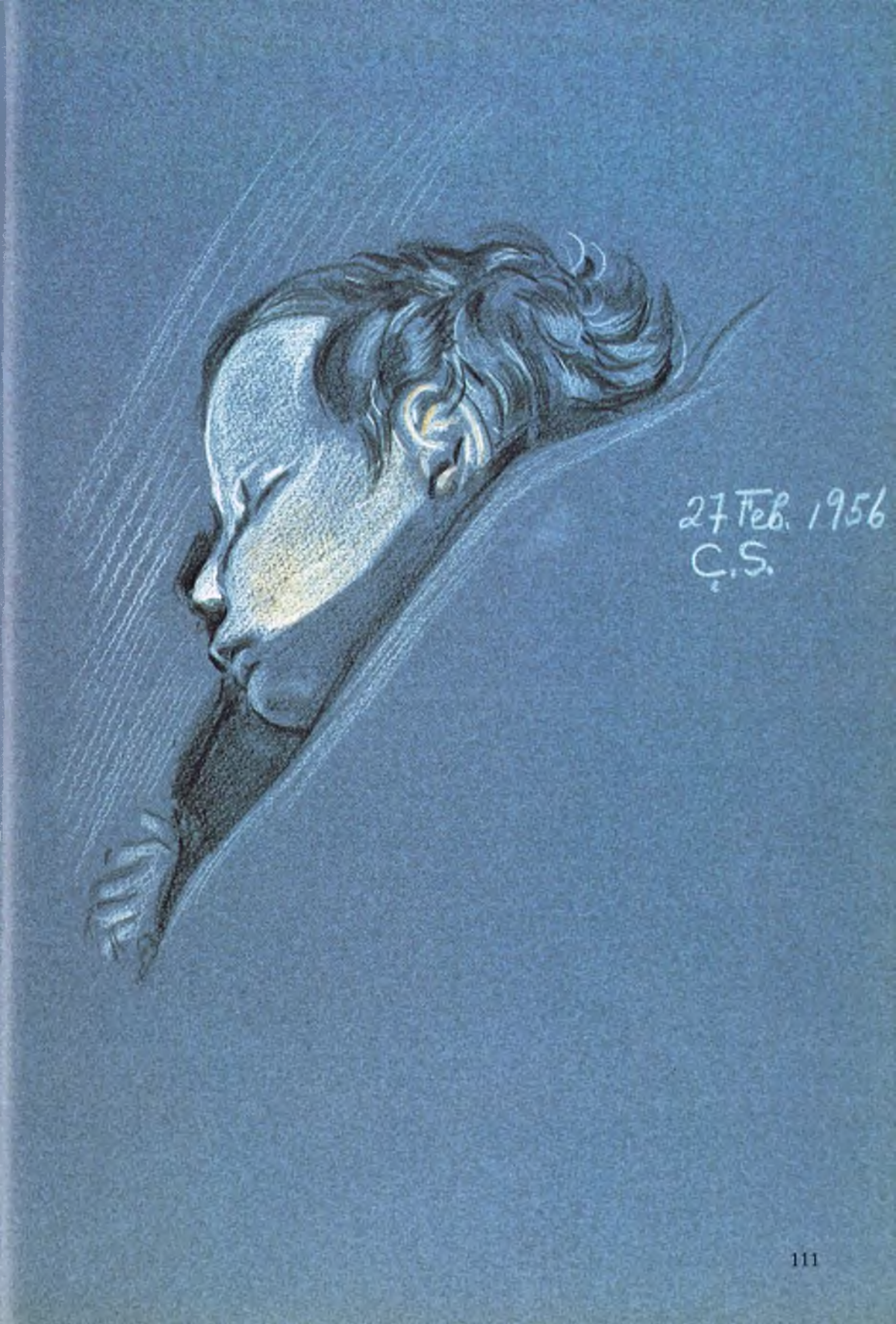

6 Feb. 1956
C.S.

8 Feb. 1956 C.S.
2 m. 3 w.

16 Feb. 1956
C. S.

16 Feb 1956
C.S.

27 Feb. 1956
C.S.

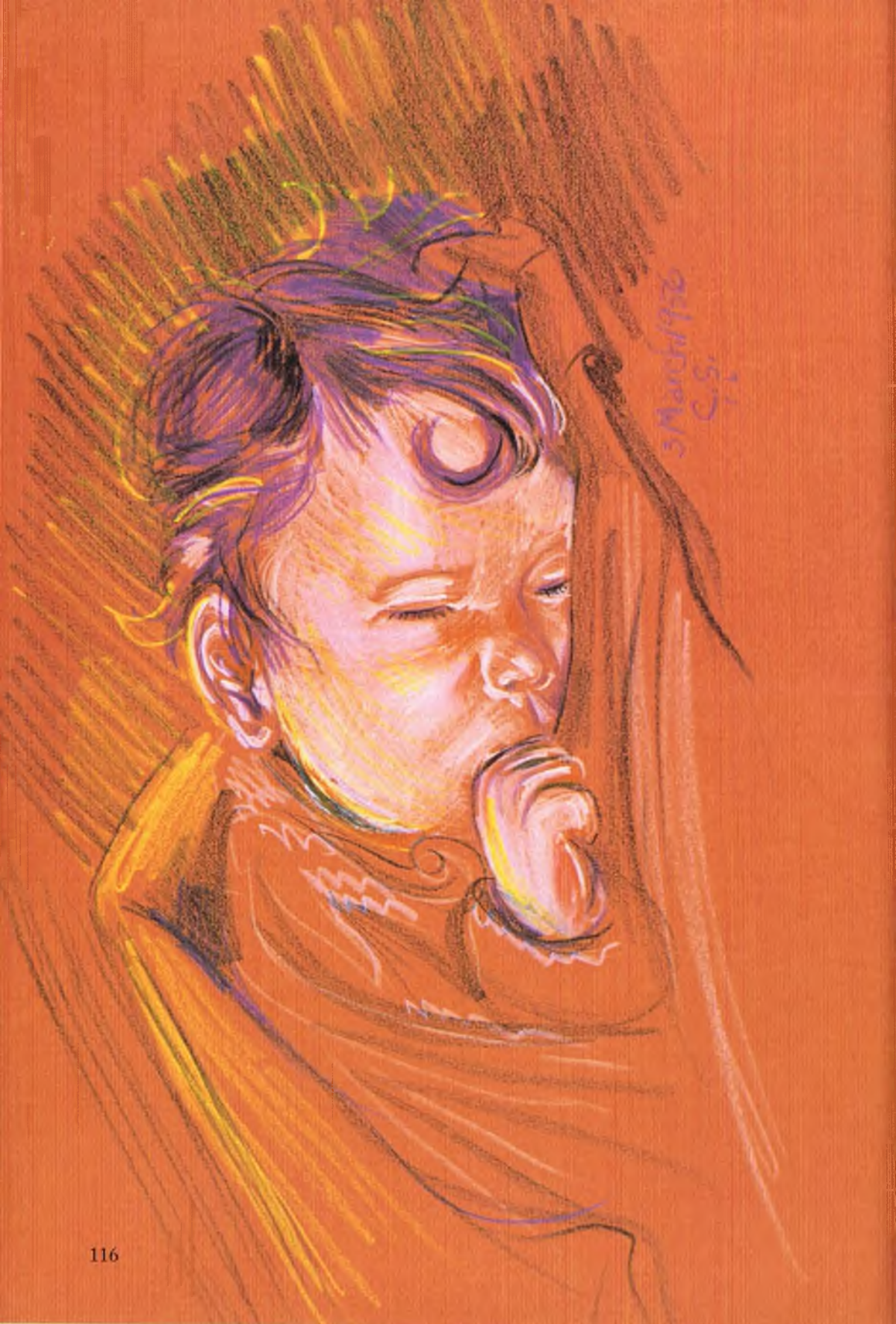

1 March 1956
C. S.

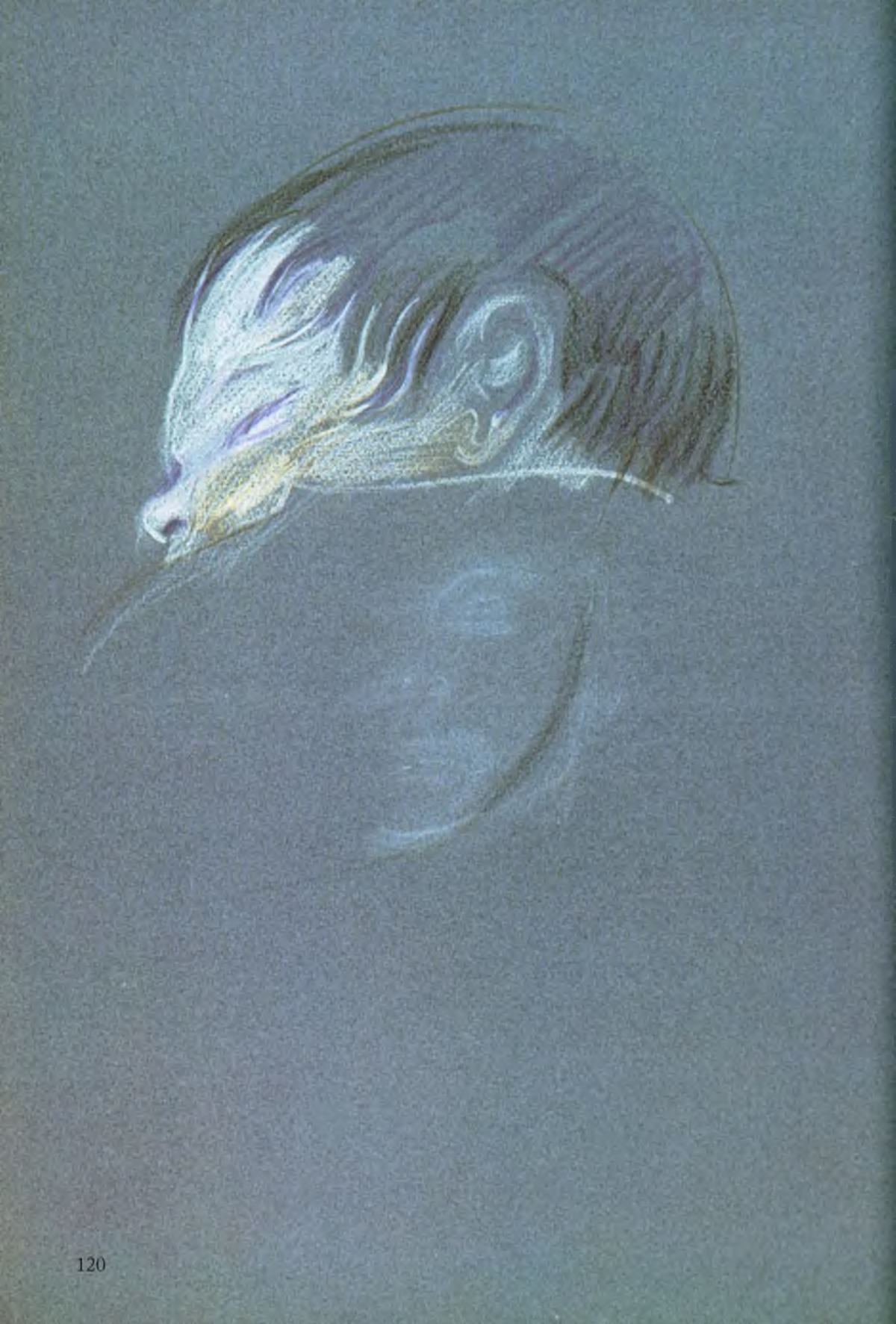

1 March 1956
C.S.

8 March 1952
C.S.

18 March 1956
C.S.

Merhaba!
4 March 1956

ay you be ever happy!

18 March 1956
C. S.

Ewart Baker
14 March 1956

Fotoğraf: Yıldız Moran

HALİKARNAS BALIKÇISI

Mehmet H. Doğan

On beş yıl kadar oluyor. Özel bir söyleşide Balıkçı'dan konuşurken, onu yakından tanıdığımı, onunla altı-yedi yıl gibi kısa bir süre dostluk ettiğimi söyleyince, politika yüzünden edebiyatın uzağında kalmış benden yaşlı bir arkadaş "Sen o kadar yaşlı mısın?" diye sormuştu bana. Bu, elbette beni genç görmesinden çok Balıkçı'yı zaman olarak bize çok uzak, geçen yüzyılda yaşamış, hatta nerdeyse bir antik dönem yazarı gibi düşünmesinden geliyordu. Belki, Bodrum'a zorunlu yerleşmesinden sonra eski yaşamıyla ilişkisini kesmek için aldığı 'Halikarnas Balıkçısı' adının da payı vardı bunda.

Bu mit kimliğin doğuşunu anlatır *Mavi Sürgün*'de.

Bodrum'da ilk sürgün gecesi. Aylığı yirmi beş kuruşa bir ev kiralamıştır.

"Ben avluya girdim, sokak kapısını kapadım. Avludan denize açılan kapıyı açtım.

"Heyy! Açılan kapı, birdenbire gözlerime ve gönlüme açık denizleri, kıyı ve adaları verdi. Batı göğünde, günün ufka veda edişi turunucu ve kıpkızıl çizgiler çekmişti...

"Çocukluktan beri ilk defa çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlayarak kapıya dizüstü düştüm. Şiddetle hayret ettim. İçimde hayranlık! Gönül açıklığı! Şükran!.. Kıyamet kopuyor. Parmaklarımı yosunlara, kumlara daldırdım... Burada, ölmeyecek kadar kuru ekmek ve suyla yaşamak mutluluğunu özlüyordum. "Dizüstü düşmek, bir çeşit fırlamak, havalanmaktır. Babıâli yokuşunun boyunduruğuna vurulmuş olan Cevat, boş bir kalıp olarak yerde yığıla dururken, onun ortasında –içinde sanki bir milyar kuş, sevinçle cıvıldaşarak– Halikarnas Balıkçısı irkilip dikilmeye koyuluyordu. Yerde bir kalıp kalıyordu... Yerden kalkan 'Balıkçı', Üsküdar'dan binlerce yıl önce ayrılmıştı!.. Üsküdar çarşısından omuzları çökük olarak geçen adamdan, tâ o kadar uzaktı ki. Oydu, ama tepeden tırnağa yepyeni...

Portre: Necati Abacı

"Tanıdım! Tanıdım! İşte o! O!.. Orasını tâ erken çocukluğumdan tanıdım. Üç buçuk yaşımdayken babam Atina'da büyükelçiydi. 'Faler'de, hafızamın dünyaya ilk göz açtığı çağda, o denizi görmüştüm de apansızın güçlü bir tokat yemişim gibi dünya, tâ ayak uçlarıma kadar fısıldıyordu. Uyandım, hem de pir uyandım. Kaç yıldır, bir vakitler şimşek gibi gördüğüm bu dünyanın hasretini çekip duruyormuşum da, farkında değilmişim."

İnsanın, kendisine sorulmadan verilen adını, yaşamının elinde olmadan yaşanmış otuz otuz beş yıllık bir bölümünü bir çırpıda kesip atarak yeni bir kimlikle, istediği gibi yaşama istenci... Balıkçı'nın o anda yaptığı odur. Bunda o kadar içtendir ki, bir buçuk yıl sonra bağışlandığı, İstanbul'da yaşayabileceği kendisine bildirildiği zaman, verdiği karardan dönmez. Bodrum'a dönerek kendi seçtiği yaşamı sürdürür. Balıkçı'da istençle bir şeyi değiştirme, nerdeyse bir içgüdü haline gelmiştir, bir yeniden doğuş içgüdüsü sanki: Robert Kolej'den sonra yeniçağlar tarihi okumak üzere gittiği Oxford'da öğrendiklerini unutmak için dört yıl harcar, dediğine göre.

Balıkçı öleli otuz yıla yakın bir zaman oluyor. O yıllarda doğan, şimdilerde otuzlu yaşlarını yaşayan kuşak için Balıkçı daha da antik bir yazar. Bütün yapıtları, öyküleri, romanları, antik Anadolu tarihi ve mitolojisi üzerine yazdığı kitaplar otuz yıldır birbiri ardından yeniden yayımlanan Halikarnas Balıkçısı, bu kuşaklarca ne denli tanınıyor? Onu okuyup okumadıklarını bile bilmiyoruz. Dahası, çağdaş edebiyatımız içinde Halikarnas Balıkçısı'nın yeri neresidir?

Öyküleri 1920'lerde yayımlanmaya başlar; ama ona asıl ününü sağlayacak. Türk öykü ve romancılığındaki asıl rolünü oluşturacak olan denize, deniz insanlarına, onların yaşamlarına gerçekçi bir bakışı içeren lirik anlatımlı öyküleri 1930'larda, 1940'larda yazılmıştır. İlk öykü kitabı *Ege Kıyılarından* 1939 tarihini taşıyor. Daha sonra gelen *Merhaba Akdeniz* (1947), *Ege'nin Dibi* (1952), *Yaşasın Deniz* (1954), *Gülen Ada* (1957), *Ege'den* (1972), ve kitaplarına girmemiş öykülerinin toplandığı

Gençlik Denizlerinde (1973), adlarının da gösterdiği gibi, denize, deniz insanına adanmış bir öykücülük kariyerini işaret eder. Bir yarımada olan Anadolu, deniziyle, balıkçıları, süngercileri ve deniz ağalarıyla ilk kez onun öykülerinde girer edebiyatımıza. Daha sonra, denizin insanı çağırışını, duragan kara yaşamına karşı denizdeki heyecanlı yaşamı destanlaştıran, romanımızın klasiklerinden *Aganta Burina Burinata* (1946), ve *Ötelerin Çocuğu* (1956) gibi romanlar gelir.

Öykülerindeki, romanlarındaki lirik, coşkulu anlatıma bakarak şairler onu kendilerinden sayarlar. 1940'larda Nâzım "İçimizde en şair olanı Halikarnas Balıkçısıdır" der. Ercümend Behzad Lâv "Deniz Şairi Halikarnas Balıkçısı'na" şiir adar. 70'li yıllarda Cansever, Eloğlu, Berk gibi şairler Halikarnas Balıkçısı'na şiirler adarlar. Balıkçı'nın kendisi de gerek yazılarda gerekse konuşmalarda yazdıklarının şiire yakınlığı konusundaki bu yargılara katılır. Balıkçı'nın şiiri derken ben de normal şiir ölçülerini, şiir kalıplarını düşünmüyorum. İlk insandan bugüne, insanın içinde taşıdığı, büyüttüğü, konuşmasında, davranışlarında bir patlayış olarak doğal bir biçimde ortaya çıkan şiiri anlıyorum. İçinde dansın, müziğin ve sözün birbirinden ayrılmaz olduğu şiiri.

Şiir bir duygu yoğunlaşmasıdır Balıkçı için. "Duygu baskınları" der buna. "Duygu baskınına uğradım" der.

Balıkçı'yı bir romancı olarak Melville ile, Conrad ile karşılaştıran Tahir Alangu "Halikarnas Balıkçısı"nın eserlerini, tabiattaki işlenmemiş, ama bütün tabiiliğiyle ortaya çıkmış cevherlere" benzetirken çok haklıdır. Çünkü öykülerini, romanlarını uğradığı 'duygu baskınları' içinde yazarken, Halikarnas Balıkçısı dile, gramere, anlatım tekniklerine uyacak fırsatı, ham gerecini ayıklayacak, arıtacak zamanı bulamaz. Öykülerinde, romanlarında sık sık rastlanan tekrarları, dil bozukluklarını da buna yormak gerekir. Onun için aslolan, o anda baskınına uğradığı duyguyu, şiiri çırılçıplak ortaya koymak, ondan da öte bu duyguyu, şiiri insanlara ulaştırmaktır. "İnsanlara söyleyecek şeyi olmayan, sanatçı olamaz" der sık sık.

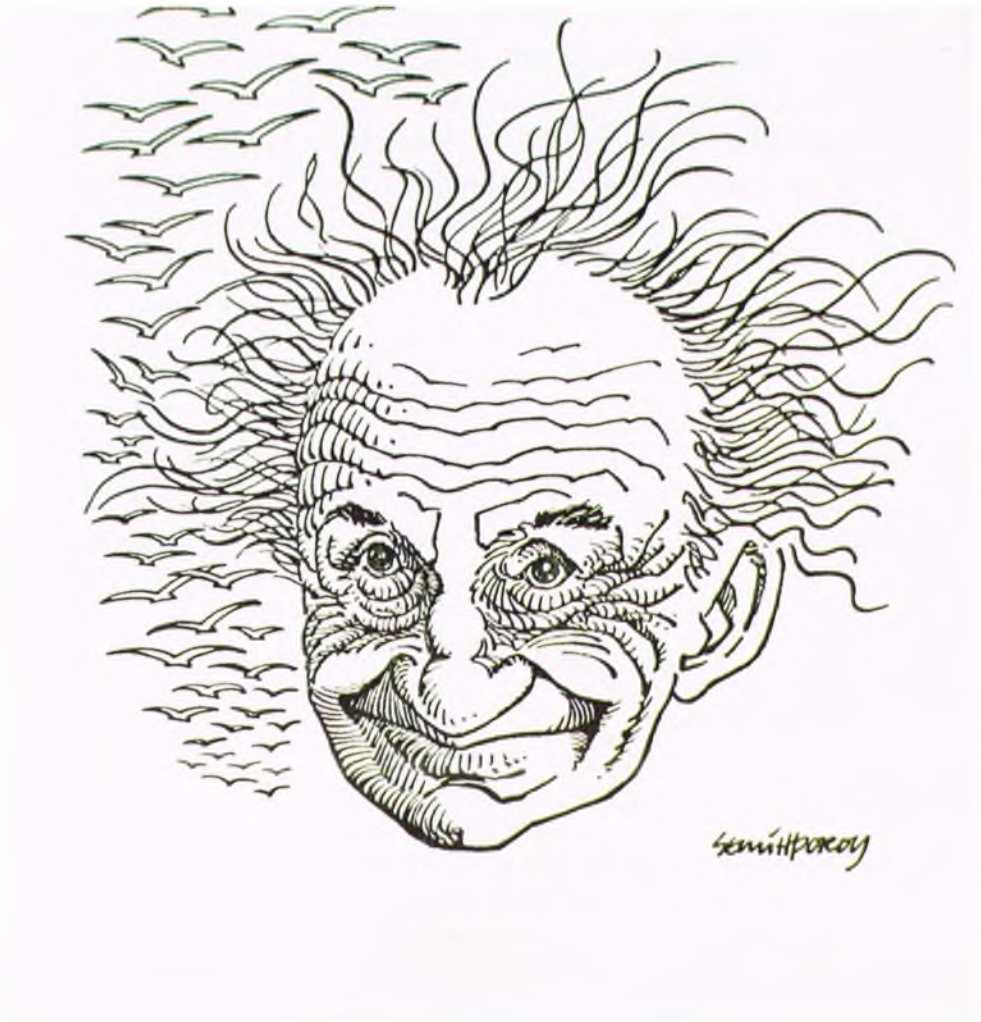
Fotoğraf: Mustafa Kapkın

Halikarnas Balıkçısı'nın öykü ve romancılığımızın tarihinde tek tek yapıtlarından çok bir tavır olarak, bir ilkörnek olarak önemli olduğunu sanıyorum.

Halikarnas Balıkçısı'nın, Batı Anadolu'nun (İyonya) antik tarihine bakarken, uygarlığın oluşumunda, ilerlemesinde bu toprak parçasının oynadığı rolü araştırırkenki tavrı yine aynıdır. Baştan aşağı bütün mitolojinin şiir olduğunu söyler o, ama gerçek dünyada da hiç çekinmeden dalar o şiirin içine. O zaman gerçek dünya ile mitolojinin, şiirin sınırları ortadan kalkar. Eski Anadolu'nun tek katlı taş evlerinin arasında uzaman mermer sokaklarında mit kahramanlarıyla kol kola dolaştığını. Platon'la sıkı bir ağız dalaşma girdiğini görürüz onun. Dünyanın ilk güzellik yarışmasına tanık olmuş gibi anlatır bize. Destanlar daha dün yaşadığı öyküler gibi gelir ona. Tanrılardan ateşi çalıp insanlara veren Promete'nin bu eyleminde en saf şiiri bulur.

Batı Anadolu'nun tarihi konusunda dayandığı tek nokta, "uygarlığın hiçbir zaman hiçbir soyun tekelinde olmayıp her zaman uyumlu bir karışımın sonu olduğu" düşüncesidir; bir kolu güneyde Kartaca'ya, öteki kolu ise kuzeyde Roma'ya varan, tam ortasında Suriye ve Anadolu'nun bulunduğu "Verimli Hilâl" denen bölgede bu karışım en uyumlu bir biçimde gerçekleşmiş ona göre. Dolayısıyla da Batı Uygarlığı'nın beşiği Yunanistan değil, İyonya'dır. Batı Anadolu'dur. Bu sözleri söyleyen kişinin; kendisinin bu topraklarda doğmuş büyümüş biri olmasından bir tür sıkıntı duyar ve "Ama değil, haklı bir şey bu, başka yerde doğmuş olsaydım da yazardım aynı şeyleri," der.

Halikarnas Balıkçısı'nın gazetelerde, dergilerde yazarlık, çevirmenlik, ressamlık yaparak; öyküler, romanlar, düşün yapıtları yazarak, tezhipler dokuyarak geçen, otuz yaşlarında gönderildiği kalebentliğini bir Mavi Sürgüne döndürdüğü, Bodrum adlı kimsenin bilmediği bir balıkçı kasabasından bir tatil kenti yarattığı şiirle dolu seksen üç yıllık yaşamı, arıtılmayı bekleyen, işlenmemiş cevherlerin doğallığıyla karşımızda duruyor hâlâ. Bu otantik şair kişiliği, bu örnek insanı genç kuşakların daha yakından tanı-

Portre: Semih Poroy

masını isterdim. O zaman şiir, daha bir yazılası önem kazanırdı gözlerinde. Gelecekte yazılacak şiirler, onun gibi şairlerin gövdesinden yeşerince daha bir can kazanırdı. Çünkü, gerçek şairlerin asıl anababaları, yine şairlerdir.

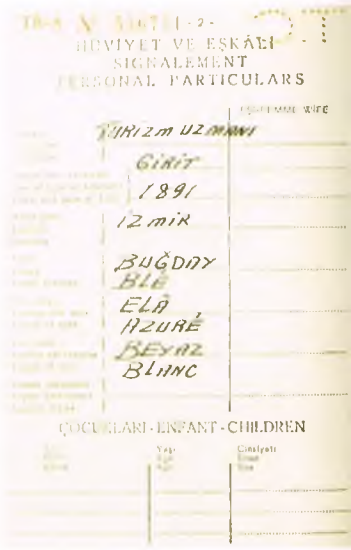
Özbek Köyü, Ağustos 2001

HALİKARNAS BALIKÇISI

(Girit, 17 Nisan 1890 İzmir, 13 Ekim 1973)

Tam adı Musa Cevat Şakir. Daha sonra Kabaağaçlı soyadını aldı. Yazın yaşamı boyunca Karaağaçlıgil soyadını, Hüseyin Kenan, Musa Cevat, M.C., H.B. Sina imzalarını kullandı.

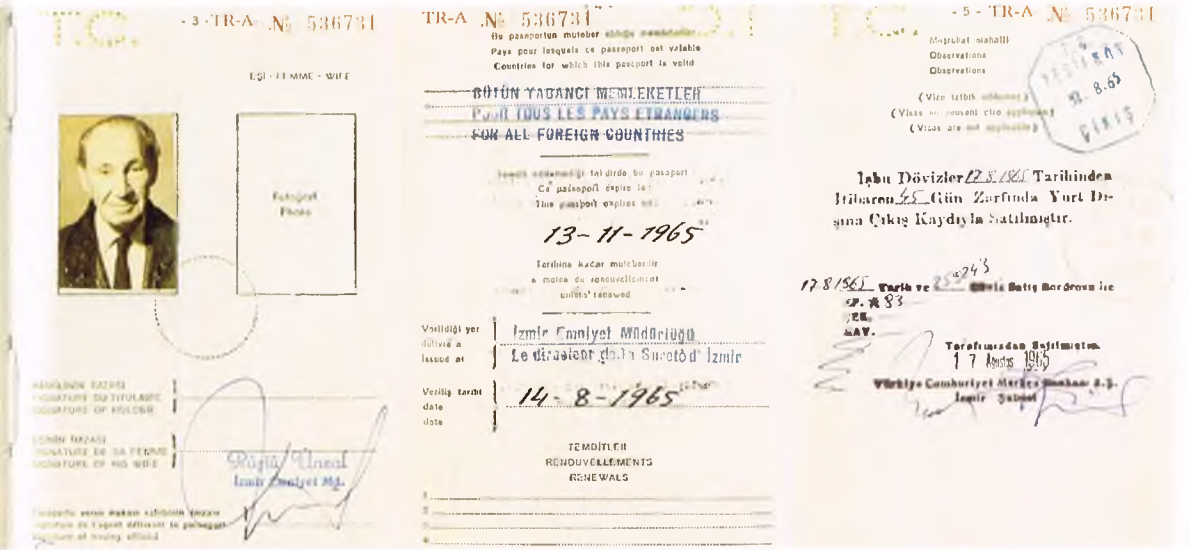
Mehmet Şakir Paşa ile Sare İsmet Hanım'ın oğlu. Çocukluğu, babasının elçi olarak bulunduğu Atina'da ve Büyükada'da geçti. Robert Kolej'de okudu. Okulun son sınıfındayken *İkdam*'da ilk yazıları yayımlandı (1904). İngiltere'de Oxford Üniversitesi Yeni Çağ Tarihi Bölümü'nde okudu. 1913'te evlendiği İtalyan eşiyle bir yıl İtalya'da kaldı. Bu sırada resim dersleri aldı, İtalyanca ve Latince öğrendi. 1914'te babası Şakir Paşa, Cevat Şakir'in tabancasından çıkan bir kurşunla Afyon'da ölünce Cevat Şakir on dört yıl hapis cezasına çarptırıldı. Cezasının yedi yılını çektikten sonra hastalığı nedeniyle salıverildi. Bir süre tekkeye devam etti. Çeşitli dergilerde yazılar yazdı, çeviriler yaptı; bir yandan da karikatür ve resimle uğraştı. Zekeriya Sertel'in çıkardığı *Resimli Hafta*'da Hüseyin Kenan takma adıyla yazdığı "Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler" adlı öykü yüzünden Ankara İstiklal Mahkemesi'nde yargılandı ve Bodrum'da üç yıl sürgün cezasına çarptırıldı (1925). Cezası bittikten sonra çok sevdiği Bodrum'a yerleşti ve 1947'ye kadar orada yaşadı. Yurtdışından getirttiği kitaplardan tarım bilgileri edindi. Özel olarak elde ettiği çiçek ve ağaç tohumlarının Bodrum'da yetişip büyümesini sağladı. Bir süre Bodrum Belediyesi'nin resmi bahçıvanı olarak çalıştı. 1947'de İzmir'e yerleşti, gazetecilik ve turist rehberliği yaptı. Rehberlik kurslarında öğretmen olarak görev aldı. İkinci evliliğini dayısının kızı Hamdiye, üçüncü evliliğini Hatice Hanım'la yapan Cevat Şakir'in üç evliliğinden beş çocuğu oldu. Kemik kanserinden öldü. Vasiyeti üzerine Bodrum Gümbet'te Türbe Tepesi'nde toprağa verildi.

HÜVİYET VE EŞKÂL
SIGNALEMENT
PERSONAL PARTICULARS
Turizm uzmanı
Girit
1891
İzmir
BUĞDAY
BLÉ
ELA
AZURÉ
BEYAZ
BLANC
ÇOCUKLARI - ENFANT - CHILDREN

Bodrum, Cevat Şakir'in yaşamında bir dönüm noktası oldu. Bu beldenin antik çağdaki adından esinlenerek 1928'dan başlayarak yazılarında "Halikar-

nas Balıkçısı" adını kullandı. Mitoloji, deniz, denizciler, doğa, kuşlar, balıklar roman ve öykülerinin başlıca konusunu oluşturdu. Kültür Bakanlığı 1971 yılı Devlet Kültür Armağanı Cevat Şakir Kabaağaçlı'ya verilmiş, "İmdatla Cennet" adlı öyküsü (*Yazgı* adıyla, yön. Ü. Erakalın, 1976), *Parmak Damgası* (yön. Okan Uysaler, TRT Ankara) ve *Mavi Sürgün* (yön. E. Kıral, 1992) filme alınmıştır.

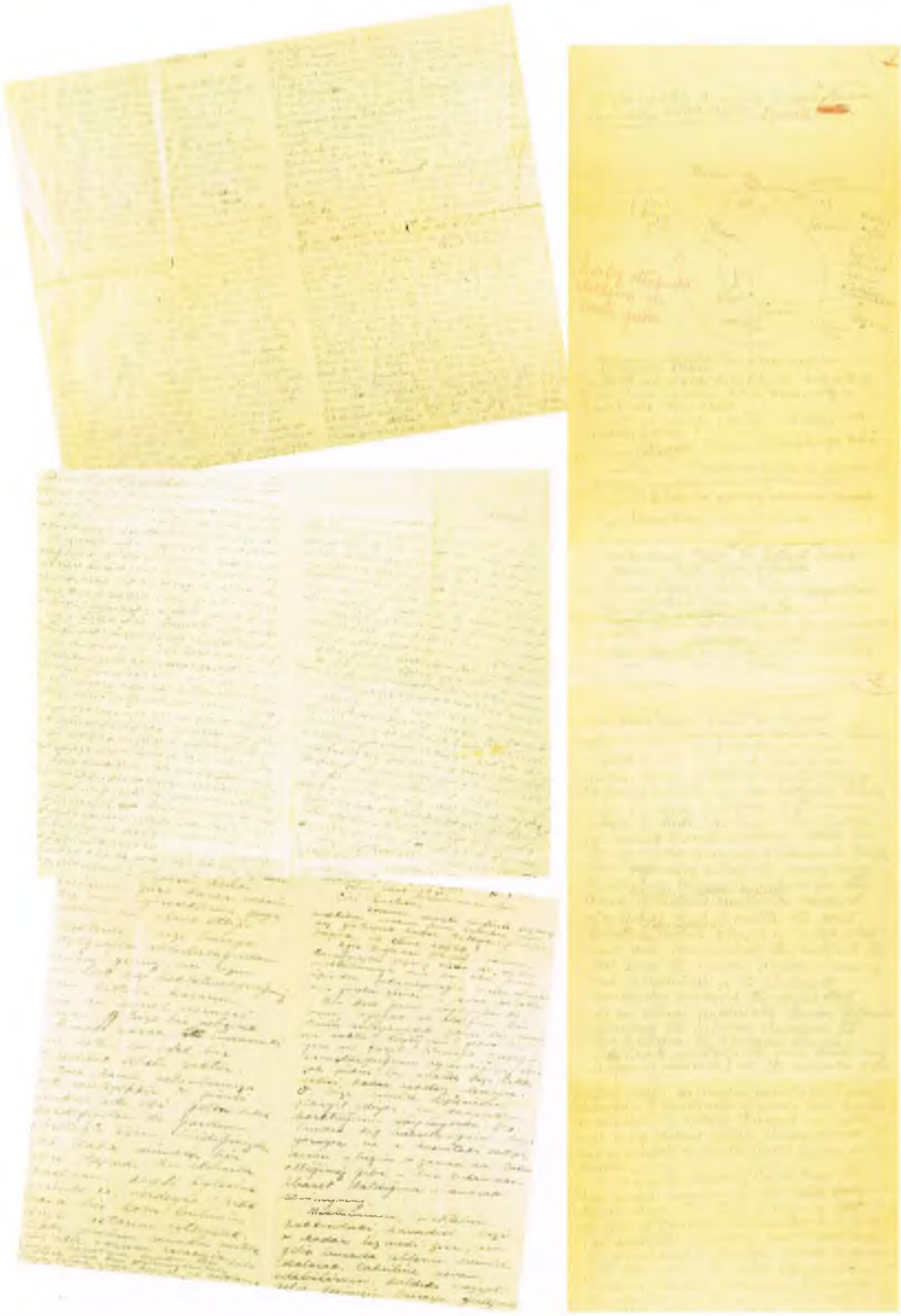

ESTATE

Cevat Şakir'in bebeklik zıbını, meşhur bastonu ve beresi

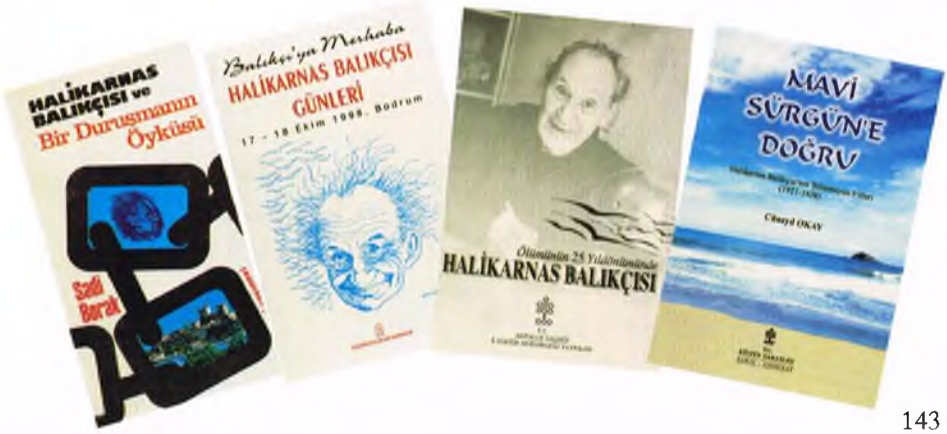

Yazı ve mektuplarından örnekler

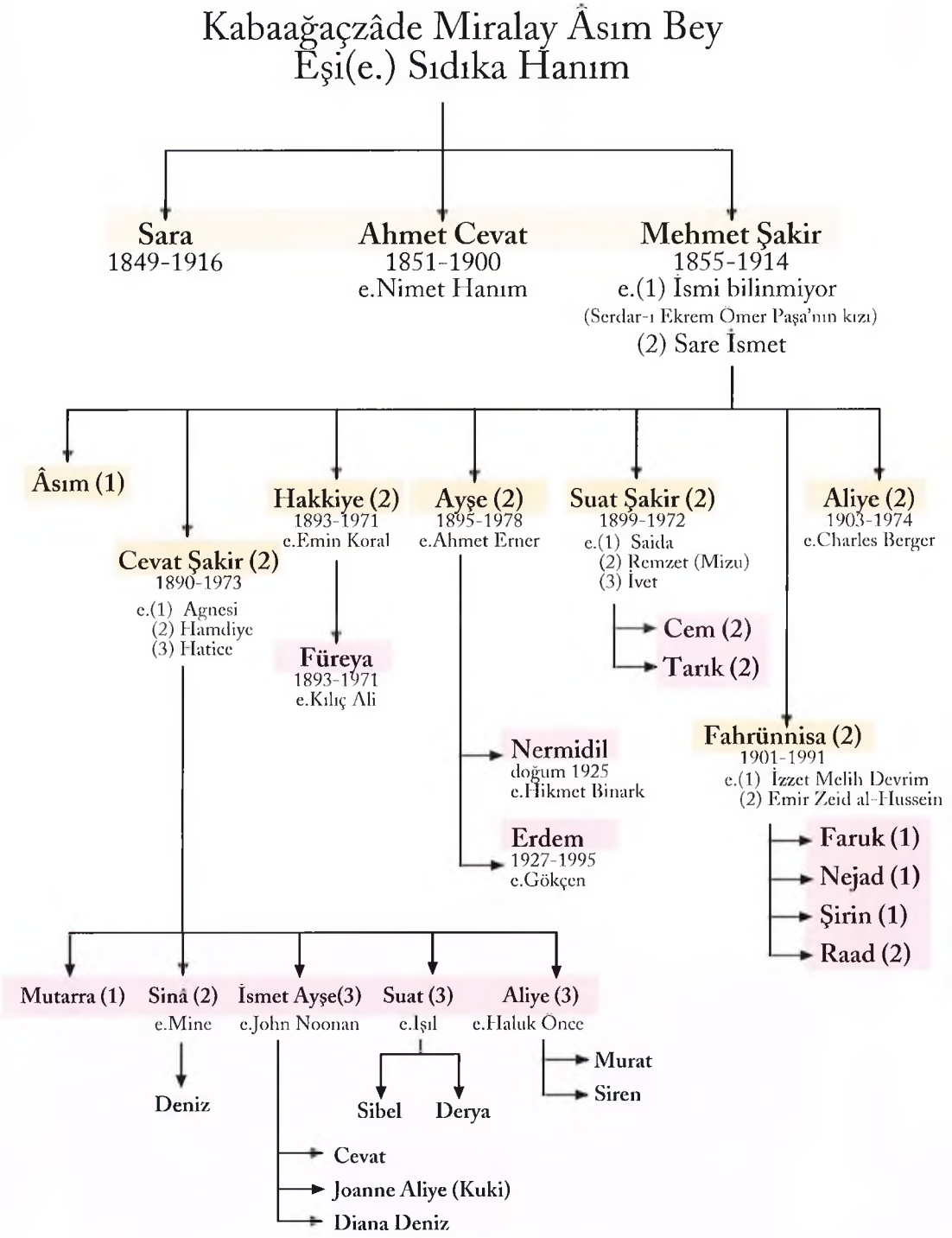

ANADOLU EFSANELER
HALİKARNAS BALIKÇISI
HALİKARNAS BALIKÇISI
Ege'den
azra erhat
Mektuplarıyla
Halikarnas Balıkçısı
HALİKARNAS BALIKÇISI
BÜTÜN ESERL
5.Basım
27
İtalyan Hik
Yazanlar: Boccaccio
ve sair
Türkçeye Çev
Halikarnas
SÜTN
Yazan
Türkçeye
Halikarnas
Ötelerin Çocuğu
HALİKARNAS BALIKÇISI
YEDİTEPE
EGENİN D
Halikarnas Balık
YEDİTEPE
HALİKA
BALIKÇ
BÜTÜN
parmak
Halikarnas Bal
Mavi Sü
HALİKARNAS BALIKÇISI
BÜTÜN ESERLERİ·6
Düşün Yazıları
bilgi yayınevi

Yapıtları

Roman: *Aganta Burina Burinata*, 1946; *Ötelerin Çocuğu*, 1955; *Uluç Reis*, 1962; *Turgut Reis*, 1966; *Deniz Gurbetçileri*, 1969; *Dalgıçlar*, 1991; *Bulamaç*, 1996.
Öykü: *Ege Kıyılarından*, 1939; *Merhaba Akdeniz*, 1947; *Egenin Dibi*, 1952; *Yaşasın Deniz*, 1954; *Gülen Ada*,1957; *Ege'den*, 1972; *Gençlik Denizlerinde*, 1973; *Parmak Damgası*, 1986; *Çiçeklerin Düğünü*, 1991.
DenemeİnceleMe: *Anadolu Efsaneleri*, 1954; *Anadolu Tanrıları*, 1955; *Anadolu'nun Sesi: Tarih ve Hellenizm*, 1971; *Asia Minor* (İng.), 1971; *Hey Koca Yurt*, 1972; *Merhaba Anadolu*,1980; *Düşün Yazıları*, (haz. A. Erhat) 1981; *Altıncı Kıta Akdeniz*, 1982; *Sonsuzluk Sessiz Büyür*, 1983; *Arşipel*, 1992.
Anı: *Mavi Sürgün*, 1961.
Mektup: *Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı*, (der. A. Erhat) 1979.
Çocuk Yazını: *Denizin Çağırışı*, 1998; *Yol Ver Deniz*, 1998.
Çeviri: *Kazazede* (G. de Maupassant), 1938; *Uykulu Kuytu Menkıbesi* (I. Washington), 1939; *Süt Nine* (L. Pirandello), 1939; *Sanayi Kralı* (U. Sinclair), 1939; *Ölüler Evinin Hâtıraları* (F.M. Dostoyevski), 1939; *Nefse İtimat* (W. Emerson), 1939; *Hortlak Riksar* (R. Kipling), 1939; *İtalya Hikâyeleri* (G. Boccaccio vd), 1939; *Karmen* (P. Mérimée), 1939; *Göklerde Futbol* (B. Shaw), 1939; *Nostromo* (J. Conrad), III, 1946-48; *Eski Foça* (F. Sartiaux), 1952.

ŞAKİR PAŞA AİLESİ

TEMA
TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN
(0212) 281 10 27

ISBN 975-08-0031-1

9 789750 800313

TEMA
TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN
(0212) 281 10 27

ISBN 975-08-0031-1

TEMA
TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN
(0212) 281 10 27

ISBN 975-08-0031-1

SON BİN FEN Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

YKY

SON BİN FEN

YKY

Halikarnas Balıkçısı'nın Sarmal Yaşamı

